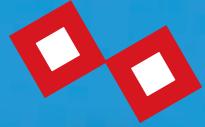

HRVATSKI PLANINAR

ISSN 0354-0650

GODIŠTE 109

ČASOPIS HRVATSKOGA
PLANINARSKOG SAVEZA
izlazi od 1898. godine

7-8

SRPANJ
KOLOVOZ
2017

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOGA PLANINARSKOG SAVEZA

»Hrvatski planinar« časopis je Hrvatskoga planinarskog saveza. Prvi je broj izšao 1. lipnja 1898. Od 1910. do 1913. tiskao se kao podlistak naziva »Planinarski list« u časopisu »Vijenac«. Od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. časopis nije izlazio, a od 1949. do 1991. godine izlazio je pod imenom »Naše planine«. Časopis izlazi u jedanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Nakladnik

Hrvatski
planinarski savez
Kozarčeva 22
10000 Zagreb
OIB 77156514497

Preplata i informacije

Ured Hrvatskoga
planinarskog saveza
tel. 01/48-23-624
tel./fax 01/48-24-142
e-mail: hps@hps.hr
<http://www.hps.hr>

Uredništvo

E-mail adresa
za zaprimanje članaka:
hrvatski.planinar@hps.hr

Tisk

Ekološki glasnik d.o.o.
Donja Lomnica

ISSN 0354-0650

Glavni i odgovorni urednik

Alan Caplar
Palмотићева 27, 10000 Zagreb
e-mail: caplar@hps.hr
tel.: 091/51-41-740

Urednički odbor

Darko Berljak
Vlado Božić
Goran Gabrić
Ivan Hapač
prof. dr. Darko Grundler
Faruk Islamović
Krunoslav Milas
Radovan Milčić
prof. dr. Željko Poljak
Robert Smolec
Damir Šantek
Klara Jasna Žagar

Lektura i korektura

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

Preplata

Godišnja preplata za Hrvatsku

iznosi **150 kuna**. Preplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskoga planinarskog saveza HR4123600001101495742, pri čemu na uplatnici ili u obrascu za plaćanje putem interneta, u rubrici »Poziv na broj«, treba biti upisan Vaš preplatnički broj.

Godišnja preplata za inozemstvo iznosi 35 eura, a uplaćuje se na račun BIC ZABA-HR2X 25731-3253236, uz poziv na preplatnički broj.

Cijena pojedinačnog primjerka je 15 kuna (+ poštara).

Vaš preplatnički broj otisnut je uz Vašu adresu, koja je nalijepljena na omotnici za slanje časopisa. Nakon uplate i evidentiranja u HPS-u, na naljepnici možete vidjeti naznaku o obavljenoj uplati.

Kako se preplatiti

Zainteresirani za preplatu na časopis trebaju se telefonom, elektroničkom poštom ili pismom javiti u Ured Hrvatskoga planinarskog saveza (hps@hps.hr, 01/48-23-624, 01/48-24-142). Godišnja preplata se odnosi na kalendarsku godinu, pa novi preplatnik nakon uplate dobiva sve brojeve tiskane u tekućoj godini. Preplata se automatski produžuje na sljedeću godinu, do opoziva. S prvim se brojem u novoj godini preplatnicima fizičkim osobama šalje uplatnica za preplatu, a preplatnicima pravnim osobama računi.

Pretraživač i digitalni arhiv

Stari brojevi »Hrvatskog planinara« u PDF formatu te tržilica s bibliografijom časopisa dostupni su na internetskoj stranici časopisa te na DVD-u u izdanju HPS-a.

<http://www.hps.hr>

Suradnja u časopisu

Prilozi se mogu slati posredstvom elektroničke ili redovne pošte. Prednost imaju prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati u digitalnom formatu (elektroničkom poštom, na CD-u ili DVD-u, u originalnoj veličini (bez smanjivanja), ali ne unutar Word dokumenata). Uredništvo zadržava pravo kraćenja i uredničke obrade tekstova. Stavovi i mišljenja suradnika iznesena u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskoga planinarskog saveza i Uredničkog odbora.

296 Hrvatske planine u Europskom parlamentu u Bruxellesu

303 Ratovanje u planinama

312 Osmijeh za penjače

318 Planinarski put
Konjščina – Ivanščica

Sadržaj

Članci

296 **Hrvatske planine u Europskom parlamentu**

Valentina Futač

303 **Ratovanje u planinama**

Darko Berljak

312 **Osmijeh za penjače**

Ivana Radić

315 **Koncentracija**

Vladimir Mesarić

318 **Planinarski put Konjščina – Ivanščica**

Tomislav Zrinski

322 **Britanski vidici na slavonsko gorje**

Hrvoje Tržić

326 **Dragojlin uspon na Okić**

Eli Jaška

329 **Na Komni i Krnskom jezeru**

Feručo Lazarić

331 **Breithorn**

Željko Vinković

Tema broja

Hrvatske planine u Europskom parlamentu u Bruxellesu

Naslovница

Područje Crikvene u Rožanskim kukovima na sjevernom Velebitu,
foto: Alan Čaplar

Rubrike

In memoriam: Branimir Špoljarić

Vijesti: Planinari upornošću prizvali lijepo vrijeme u okolici Pazina, »Gortanovci« najuspješniji, Festival planinarstva u Omišu, Mala planinarska škola HPD-a Bilo u Koprivnici, Iz Planinarskog saveza Županije splitsko-dalmatinske, 110 godina PD-a Snežnik iz Ilirske Bistrice i 15 godina PS-a Bazovica iz Rijeke, Prvenstvo Hrvatske u sportskom penjanju – disciplina boulder

Otvoren klinčani planinarski put na Kalniku, Završena 15. Kapelina planinarska škola, Skupština Balkanske planinarske unije (BMU)

339 **Kalendar akcija**

Hrvatske planine u Europskom parlamentu

Izložba i konferencija o projektu Via Dinarica u Europskom parlamentu u Bruxellesu 19. i 20. lipnja 2017.

Valentina Futač, Zagreb

Hrvatska je srednjoeuropska i mediterranska zemљa; istodobno i planinska i nizinska, primorska i kontinentalna, ljepotom jedinstvena, a brojnošću i raznolikosću prirodnih vrijednosti jedna od najbogatijih u Europi. Mnogi prirodni fenomeni što ih je priroda ovdje stvorila, upotpunjeni kulturnim vrijednostima stvaranima stoljećima, neiscrpno su vrelo mogućnosti među kojima planinari, izletnici i turisti mogu uвijek pronaći nešto za sebe. Hrvatskim su planinarima posebnosti naših planina uglavnom dobro poznate, a ne treba zaboraviti da su upravo planinari dali i velik doprinos raznovrsnim istraživanjima i javnom predstavljanju gorskih predjela široj javnosti. Podsjetimo, Hrvatska je bila među prvim europskim zemljama koje su u 19. stoljeću počele razvijati planinarstvo. Osnivanje Hrvatskoga planin(ar)skog društva (HPD-a) bilo je ujedno i poticaj za organizirano istraživanje gorskih predjela Hrvatske.

Naše planine ne dosežu visinu od 2000 metara pa Hrvatska nema osobito visokih vrhova. Međutim, zbog razmjerno male visine većina je vrhova planinarski prilično lako dostupna, što naše planine čini vrlo pogodnima, praktički idealnima za planinarenje i druge oblike rekreacije. Ljepoti hrvatskih planina dodatno pridonosi činjenica da su vrhovi po svojim obilježjima vrlo različiti. Mogućnosti posjećivanja gotovo su neiscrpne, velikim dijelom i zahvaljujući planinarskoj infrastrukturi koju čini više od 6500 kilometara planinarskih putova i 160 planinarskih kuća. Najljepše hrvatske planine Dinarskoga gorja od lani su povezane u dužinski planinarski put Via Dinarica, koji započinje u Sloveniji, a završava u Albaniji. Na cijelom tom dugačkom putu upravo je planinarska infrastruktura u hrvatskim planinama uzor i primjer susjednim zemljama. Projekt Via Dinarica nominiran je prošlogodišnjem nagradu »Europski građanin«, koju dodjeljuje Europski parlament.

Hrvatski proizvođači eko proizvoda iz planinskih krajeva Hrvatske u Europskom parlamentu

Sa željom i namjerom da se ljepote hrvatskih planina predstave europskoj javnosti, u ponedjeljak 19. lipnja u sjedištu Europskog parlamenta u Bruxellesu svečano je otvorena izložba fotografija »Via Dinarica – put koji prirodno povezuje«. Autor izložbe i fotografija jedan je od voditelja projekta Via Dinarica i urednik Hrvatskog planinara Alan Čaplar. Na otvorenju je sudjelovalo

stotinjak ljudi, među kojima i brojni planinari, predstavnici Hrvatskoga planinarskog saveza i Hrvatske gorske službe spašavanja. Bili su tu i predstavnici Ministarstva turizma, Ministarstva zaštite okoliša i energetike, Hrvatske turističke zajednice i Hrvatske gospodarske komore, predstavnici razvojnih agencija i LAG-ova te ravnatelji javnih ustanova nacionalnih parkova i parkova

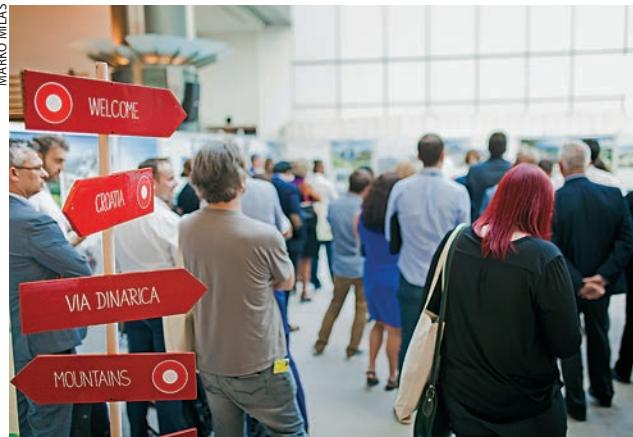

Hrvatski zastupnik u Europskom parlamentu Davor Škrlec na otvorenju izložbe

prirode. Inicijator tog predstavljanja potencijala hrvatskoga planinskog turizma i planinarstva bio je zastupnik Republike Hrvatske u Europskom parlamentu Davor Škrlec. Izložbu su otvorili zastupnik Davor Škrlec te autor Alan Čaplar, a o projektu i putu Via Dinarica govorili su pročelnik Vodičke službe HPS-a Dorijan Klasnić i voditeljica projekta Parcs Programa za razvoj Ujedinjenih naroda (UNDP-a) u Hrvatskoj, ujedno i tajnica

MARCO MILAS
MARKO MILAS

Planinarske putokaze izradio je pakrački markacist Žarko Roček

Udruge Via Dinarica Croatia Valentina Futač. Na otvorenju izložbe predstavili su se svojim proizvodima također hrvatski eko proizvođači pršuta, sira, maslinova ulja, meda, slastica, ljekovitog bilja te likera s trase Via Dinarice. Na izložbi je prikazano 80 fotografija, a planirano je da se nakon završetka izložbe u Bruxellesu ona postavi i na raznim lokacijama u Hrvatskoj. Izložbu prati atraktivna brošura na hrvatskom i engleskom jeziku.

KAROLINE SUPINA VRABEC

Planinari, državni i javni dužnosnici, gospodarstvenici, novinari, predstavnici različitih ustanova i udruženja te parlamentarni zastupnici

Ljepote hrvatskih planina i cijelog Dinarskoga gorja te njihovi turistički i planinarski potencijali dodatno su predstavljeni dan poslije, 20. lipnja, na prigodnoj konferenciji koju je u sjedištu Europskog parlamenta organizirala grupacija Zelenih EU parlamenta. Na konferenciji su govorili europski zastupnik Davor Škrlec, voditelj projekta Via Dinarica u Hrvatskoj Alan Čaplar, voditelj tog projekta u BiH Kenan Muftić, izaslanica Ministarstva turizma Vesna Rajković, predsjednik Zajednice obiteljskog turizma Hrvatske gospodarske komore Nedo Pinezić, glavni tajnik Hrvatskoga planinarskog saveza Darko Berljak, predstavnik JU NP Paklenica Zlatko Marasović i pročelnik Vodičke službe HPS-a Dorijan Klasnić.

Uz izložbu i konferenciju, održan je i treći prigodni susret u predstavništvu Hrvatske gospodarske komore u Bruxellesu pod naslovom »Potencijali Via Dinarice«. Cilj je toga predstavljanja bilo povezivanje gospodarstvenika, i to ponajprije turističkih agencija iz Hrvatske s agencijama i novinarama iz zemalja Beneluxa. Na toj su svečanosti okupljenim gospodarstvenicima i novinarama također predstavljeni domaći proizvođači s područja Dinarskoga gorja, a dogovorenje je da

će u idućem razdoblju biti organizirano studijsko putovanje po hrvatskim planinama za predstavnike belgijskih i nizozemskih turističkih agencija i novinare. Na predstavljanju u Hrvatskoj gospodarskoj komori sudjelovao je i pomoćnik glavnog tajnika Ujedinjenih naroda Ivan Šimonović.

Via Dinarica dužinski je planinarski put namijenjen planinarima, biciklistima i drugim izletnicima koji posjećuju Dinaride kao turisti, ali istovremeno i platforma za socio-ekonomski razvoj ruralnih i manje razvijenih područja

Razvojni tim projekta Via Dinarica

Govornici na tematskoj konferenciji o Via Dinarici 20. lipnja. Slijeva: Nedo Pinezić, Zlatko Marasović, Kenan Muftić, Davor Škrlec, Riki Pahlić, Alan Čaplar, Vesna Rajković, Dorijan Klasnić i Darko Berljak

kroz podršku u unaprjeđenju, povezivanju i razvoju lokalnih dionika, proizvođača autohtonih ekoloških proizvoda, pružatelja obiteljskog smještaja i mnogih drugih. Put povezuje atraktivna planinska područja od Slovenije do Albanije. U Hrvatskoj Via Dinarica ima ukupno 57 etapa, a obuhvaća šest nacionalnih parkova, četiri parka prirode, dva stroga prirodna rezervata te brojne privlačne hrvatske krajolike. Respektabilni turistički magazin Outdoor proglašio je Via Dinaricu najboljim novim planinarskim putom u svijetu, a put je predstavljen i na Lonely Planetu i National Geographicu. Prema izboru National Geographic Travel magazina, put je proglašen jednom od 10 najboljih svjetskih destinacija za outdoor aktivnosti u 2017. godini. Jedan je od njegovih temeljnih ciljeva promovirati lokalno gospodarstvo i time turistima približiti domaću hranu, smještaj i različite druge usluge. Projekt Via Dinarica pokrenuo je Program Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP), a zbog zatvaranja ureda UNDP-a u Hrvatskoj projektne je aktivnosti nastavila specijalizirana Udruga Via Dinarica Croatia.

Tijekom 2016. cijeli put Via Dinarica u Hrvatskoj podrobno je predstavljen na web platformama outdooractive.com, viadinarica.com i viadinarica.hr detaljnim tekstovima na hrvatskom, engleskom i njemačkom jeziku, s kvalitetnim kartografskim prikazom i naprednim

mogućnostima pretraživanja. U okviru projekta izrađen je atraktivan videomaterijal u trajanju od 10 minuta o projektu i putu, a održano je desetak javnih predavanja u Zagrebu, Varaždinu, Virovitici, Opatiji, Murskom Središću, Skradu i Pagu. O njemu se govorilo i u programima HRT-a, Al Jazeera Balkans, u programima brojnih radijskih postaja te u drugim javnim medijima. Predstavljen je i na središnjem hrvatskom turističkom portalu www.croatia.hr (na 12 jezika) te u nekoliko promotivnih turističkih brošura Hrvatske turističke zajednice. Na taj su način naše planine i planinarske mogućnosti u njima po prvi put sustavno predstavljene najširoj svjetskoj javnosti kao dio ukupne hrvatske turističke ponude.

Hrvatski pokretači Via Dinarice sudjelovali su i imali zapaženu ulogu na međunarodnoj konferenciji o Via Dinarici, koja je održana 23. ožujka 2016. u Sarajevu (BiH), na koordinacijskom sastanku predstavnika regionalnih partnera iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine te Crne Gore 24. ožujka te na službenom otvorenju Bijele linije Via Dinarice u Bosni i Hercegovini 12. lipnja 2016. na Blidinju. Na inicijativu hrvatskih planinara 8. i 9. listopada 2016. organiziran je prvi međunarodni Via Dinarica Day, s vrlo dobrom odazivom u svim zemljama koje su se priključile obilježavanju. Sudionici Via Dinarica Daya nagrađeni su primjenim darovima (majice, literatura, brošure, karte).

Drugi Via Dinarica Day održat će se 7. i 8. listopada 2017. U Paklenici je 6. i 7. svibnja ove godine održan regionalni sastanak predstavnika zemalja u kojima se provodi program Via Dinarica, na kojem su dogovorene smjernice za razvoj i koordinaciju na regionalnoj razini. HPD Mosor iz Splita tijekom ove godine sve svoje izlete po Dinarskom gorju provodi u znaku Via Dinarice.

Ministarstvo turizma, Hrvatska turistička zajednica i Hrvatska gospodarska komora pružili su punu potporu inicijativi ističući da je riječ o važnom projektu razvoja planinskog i ruralnog turizma u Hrvatskoj te u zemljama regije. Započeta suradnja bit će osnažena odgovarajućim programima i poticajima Ministarstva turizma prema poduzetnicima u turizmu i drugim dionicima na Via Dinarici.

Naposljetku, treba istaknuti da je uz potporu planinarskih vodiča iz SPV-a Zagreb cijeli put, od Slovenije do Albanije, dosad prošlo više skupina i pojedinaca. Zanimljivo, ideja o prolasku Via Dinarice nailazi najveće zanimanje među planinarama iz dalekih zemalja i zemalja koje nemaju planinu, pa su tako među prvima obilaznicima bili

Glavni tajnik HPS-a Darko Berljak predstavlja planinarstvo i planinarsku infrastrukturu na konferenciji u Europskom parlamentu

planinari iz Nizozemske, Danske i SAD-a. Ove planinarske sezone bit će zasigurno još više stranih planinara na hrvatskim planinama, tim više što je nekoliko turističkih agencija organizirano predstavilo Via Dinaricu na Berlinskom turističkom sajmu (ITB), najpoznatijem turističkom sajmu na svijetu.

Nominacija programa Via Dinarica za nagradu »Europski građanin« samo je jedna od

Konferencija »Via Dinarica - put za održivi razvoj« u Europskom parlamentu

KAROLINE SUPINA VRAVEC

MARKO MILAS

Predstavljanje potencijala hrvatskih planina u predstavništvu Hrvatske gospodarske komore u Bruxellesu

potvrda da se hrvatske vrijednosti i inicijative prepoznaju i cijene i na najvišoj europskoj razini. Taj vjetar u leđa zdravoj razvojnoj inicijativi dobro se mogao osjetiti i na konferenciji u Europskom parlamentu na kojoj su se okupili brojni partneri i suradnici iz Hrvatske i iz regije.

Projekt nedvojbeno ima velike potencijale, a postignuti rezultati pokazuju da se vrijedna ostvarenja postižu ponajprije na temeljima kvalitetnoga i koordiniranog angažmana i regionalne

Snimanje tematske emisije o hrvatskom planinskom turizmu u otvorenom studiju Europskog parlamenta

suradnje. Predstavljanje hrvatskih planina, planinarstva i planinskog turizma u Europskom parlamentu, kao i nominacija programa Via Dinarica za nagradu »Europski građanin«, nesumnjivo je vrijedan doprinos popularizaciji planinskog turizma i planinarstva u Hrvatskoj i znak da se vrijednosti stvorene zalaganjem brojnih naraštaja planinara i drugih ljubitelja očuvane prirode prepoznaju i cijene i na najvišoj europskoj razini.

Sudionici izložbe i konferencije o Via Dinarici pred Europskim parlamentom

Ratovanje u planinama

Darko Berljak, Zagreb

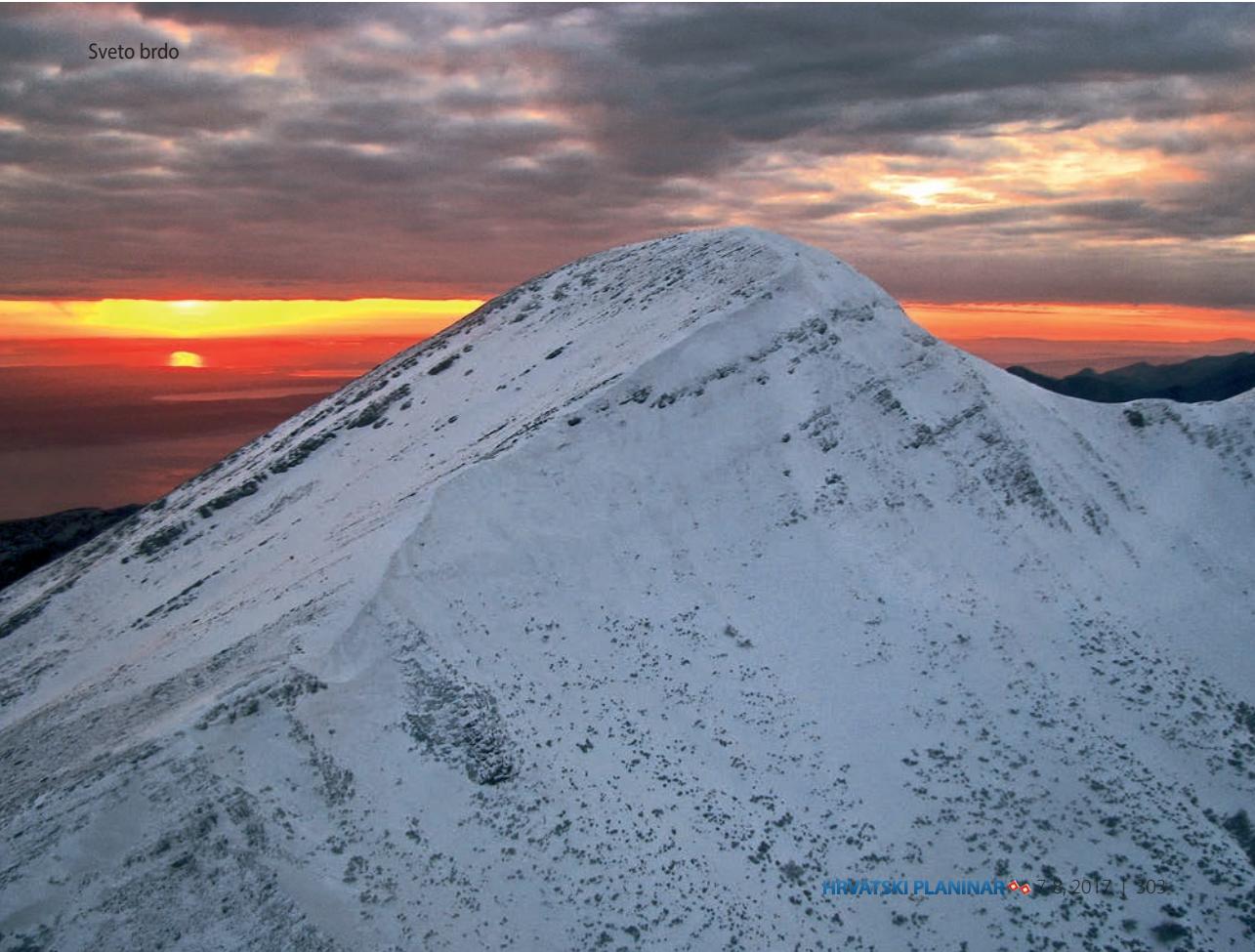
Planine su najdojmljiviji reljefni oblici na Zemljinoj površini. Teško su dostupne, mnoge sa strmim i neprohodnim stijenama, a mnoge od njih većim su dijelom godine pokrivene snijegom i ledom, često prekrivene oblacima i šibane olujama. One su nesumnjivo mjesta koja priroda nije namijenila za stalan boravak čovjeka. Zato su ljudi od davnih vremena imali strahopštovanje prema planinama, a samo se u slučaju krajnje potrebe na njih penjali, i to izbjegavajući više predjele. Nema naroda na svijetu koji živi blizu planina ili ispod njih a da na njihove vrhove nije smjestio bogove ili nadnaravna bića, a malo koji od njih nema i svoju svetu planinu. Ljudi su se tek prije dvjestotinjak godina počeli zbog estetskih, kulturnih i sportskih potreba penjati na vrhove

viših planina, otkrivajući taj dotad nepoznat i očaravajući dio našeg planeta. Danas milijuni ljudi tijekom cijele godine i na svim kontinentima provode razne aktivnosti u planinama. Nažalost, kao i druga područja na svijetu, ni planine nisu ostale poštene brojnih i tragičnih ljudskih obračuna i ratova.

Oružani sukobi obilježavaju ljudski rod od samih njegovih početaka. Vrlo je vjerojatno da je čovjek nakon izuma prvoga kamenog noža, sjekire ili koplja, radi uspješnijeg lova na životinje, o čemu mu je ovisila prehrana i preživljavanje, ubrzo zaključio da to oružje može učinkovito poslužiti i protiv drugih ljudi – u napadačke ili obrambene svrhe.

U Jebel Sahabi, blizu sjeverne sudanske granice, arheolozi su prije pedesetak godina otkrili

Sveto brdo

masovnu grobnicu stariju od 11.000 godina. Na većini kostura zapažena su nasilna oštećenja od koplja i strelica pa se taj nalaz često navodi kao najstariji poznati dokaz o ratovanju.

S razvitkom prvih gradova-država prije 5000 godina organizirane su i njihove vojske, zadužene za vođenje rata s vanjskim neprijateljem ili s vladavanjem otpora unutar države. Do vojnih aktivnosti u pravilu je dolazilo u svakom dijelu svijeta gdje su države nastajale pa ako nešto ima postojanost i neprekidnost u ljudskoj povijesti, to su ratovi, koji su pritom u pravilu iscrtavali granice između država.

Oružani sukobi događali su se na mjestima koja su odgovarala napadaču, ali i tamo gdje se napadnuti mogao najbolje obraniti. Gotovo četvrtina kopnene površine našeg planeta viša je od 500 metara. Na toj se četvrtini nalaze brda i planine, koji se prostiru na 30 milijuna četvornih kilometara i na kojima je često bilo ratnih djelovanja.

Štoviše, planinski su lanci strateški veoma značajni jer su nerijetko prirodna granica između država, a često su na njima i izvori pitke vode koju koristi neka druga država ili više njih. Uske planinske doline, klanci i kanjoni često su jedine prohodne poveznice između susjednih dolina, a kote, uzdužni grebeni i vrhovi idealni su obrambeni položaji i protiv znatno brojnijeg napadača.

Ratovanje u planinama jedno je od najtežih vrsta borbe jer to nije samo oružani sukob s neprijateljem, već uključuje i preživljavanje u ekstremnim vremenskim uvjetima na konfiguracijski složenom i vrlo teško prohodnom terenu, što i psihološki uvelike utječe na sve sudionike.

Napad na neprijateljski položaj u planini iziskuje bitno više napadača nego branitelja. Planine su opasne u svako godišnje doba, zbog čestih vremenskih promjena, magle, kiše, munja, jakih udara vjetra, odloma stijena i kamenja, lavina, snijega, leda, hladnoće, ali i vrućine, većeg zračenja... Zbog toga su kretanje vojnika i doprema materijala vrlo usporeni, a linija opskrbe otežana. Vojna aktivnost, nadopuna ili zamjena ljudstva, možebitna povlačenja ili mijenjanje položaja, a posebice medicinska evakuacija gore i dolje strmim padinama, nisu jednostavni te zahtijevaju golem napor i mnogo energije.

Međutim, ako se stekne znanje o tome kako se pripremiti i na terenu uspješno prilagoditi

specifičnim geomorfološkim, hidrografskim i klimatskim uvjetima, uz stečeno iskustvo, a svakako i uz dobro poznavanje svih posebnosti određenog planinskog područja, planina od prirodne nevolje postaje najbolji saveznik vojnika.

Nedvojbeno je da su se još u dalekoj prošlosti ljudi borili u planinama, a jedan od zapisa o tome potječe iz vremena po mnogima najboljega vojnog zapovjednika u ljudskoj povijesti – Aleksandra Velikog. Značajan je po tome što se, uz vojnu taktiku, najvjerojatnije prvi put koristio penjačkom tehnikom i opremom. Taj zapis zapravo pokazuje da se ponekad u brdima, zahvaljujući planinskom reljefu, dobro smisljenoj taktici i psihičkoj prednosti, protivnik može svladati i bez izravne borbe.

Mnogo je toga u kratkom tridesetdvogodišnjem Aleksandrovu životu bilo povezano s planinama. Veći dio svog djetinjstva živio je u Pelli, prijestolnici svog oca Filipa II, nedaleko od mitske planine Olimpa. Svoj desetogodišnji put, s kojeg se nikada nije vratio, započeo je 334. g. pr. Kr. u makedonskim planinama, a nastavio u Aziji. Tvrđoglav je želio proći s južne strane Taurusa u današnjoj Turskoj, sa svih je strana obilazio masiv Alborza u današnjem Iranu, a njegovi uspješni marševi s golemom vojskom preko visokih prijelaza u Hindukušu i Karakorumu još i danas zadivljuju vojne analitičare. Zakoračio je u podnožje najviših planina na svijetu, Tien Shana, Pamira i Himalaje.

U rano proljeće 327. pr. Kr. njegove su izvidnice pronašle najjednostavniji i najniži zapadni prolaz u indijsku ravnicu – preko prijevoja Khybera (1070 m). Aleksandar ga je s glavninom svojih snaga želio prijeći prije zime, ali je zapeo u tadašnjoj Baktriji (danasa području sjevernog Afganistana i južnog Tadžikistana), i to ispod visoke stijene zvane Sogdijana. Sva su se baktriska plemena predala Aleksandrovoj vojsci, osim jednoga, koje je vodio Oksijart. Taj je vođa svojih tisuću vojnika smjestio na zaravan ispod vrha Sogdijane, a imao je izvor vode i zalihe hrane za šest mjeseci. U tom je području Aleksandar imao deset tisuća vojnika, no nakon nekoliko pokušaja shvatio je da Sogdijanu ne može zauzeti. Ta je planina sa svih strana stjenovita i jedini put prema vrhu vodio je preko najmanje strmog dijela, kozjom stazom bez ikakva zaklona od djelovanja neprijatelja odozgo. Sogdijanu je Aleksandar

mogao i zaobići, ali imao bi nesigurno zalede i ugrozio bi opskrbne linije za glavninu vojske kad krene dalje prema istoku.

U velikog se vojskovođe, uz bijes, pojavila i taština, jer je prije toga pobjeđivao u svim bitkama. Sada je imao deset puta brojniju vojsku, a protivniku nije mogao ništa. Oksijart je Aleksandru čak poslao uvredljivo pismo, poručujući mu da će Sogdijanu osvojiti tek kada njegovim vojnicima izrastu krila. Izazov s vrha brda strahovito je ražestio Aleksandra, ali mu je ujedno dao i ideju. Pozvao je Agrijane, ratnike koji su živjeli u nedalekim planinama i bili vični strminama, da se zajedno s njegovim najboljim vojnicima pokušaju uspeti najtežim dijelom stijene visoke 900 metara. Tražio je da se jave dragovoljno i skupilo ih se 300. Zajedno je s njima cijeli dan, tako da ih nisu vidjeli odozgo, proučavao stijenu tražeći joj slabe točke. Vojnici su trebali dobro zapamtiti smjer uspona jer je Aleksandar planirao da će im trebati dvije noći za penjanje samo po mjesecu svjetlosti. Danju su se trebali skrivati u velikoj pukotini u gornjoj polovici stijene. Snabdjeli su se željeznim klinovima kojima su inače učvršćivali šatore, da im posluže prilikom uspona, i gipkom lanenom užadi za međusobno pomaganje i osiguravanje. Kao sidrišta su planirali koristiti kamenčice koje bi zaglavili u pukotine i oko njih zavezali uže. Uzeli su malo hrane, lako oružje i, po Aleksandrovoj zapovijedi, velike komade bijele tkanine koju je svaki vojnik omotao oko tijela.

Kako se vrh tog dijela stijene nalazio iznad uporišta Oksijarta, Aleksandar je naredio vojnicima da mašu tim bijelim tkaninama kako bi se uvjeroj da su se svi popeli. Tada će oni odozgo i Aleksandar s ostatkom vojske iz podnožja planine napasti uporište. Dvije su se noći vojnici penjali po stijeni, a tridesetak ih je pritom palo i poginulo, i rano ujutro drugoga dana stigli su na vršni greben točno u vrijeme izlaska sunca, i dok se oko grebena počela razilaziti magla, stali su mahati tkaninama. Baktrijci su ugledali kako iznad njih na sve strane stoje naoružani vojnici, kao da su тамо doletjeli. Iznenadenje je bilo toliko da nisu ni započinjali borbu, već su se predali čim je Aleksandar s ostatkom vojske dojurio iz doline. Aleksandar je poštudio Oksijarta i, kao što je običavao na cijelom svojem putu prema istoku, ostavio ga je kao zapovjednika tog područja.

Aleksandar

Nijedno ratovanje u planinama poslije toga nije imalo tako miroljubiv kraj. Oružane borbe koje su se tijekom povijesti vodile u brdima bile su dugotrajne, mukotrpne, iscrpljujuće i vrlo smrtonosne, ne samo zbog protivnikova oružja, već i zbog nepredvidljive čudi planina.

Stotinjak godina poslije još je jedan izvanredan vojskovođa planine uključio u svoju strategiju ratovanja. Hanibal je s velikom vojskom planirao zauzeti Rim iz najmanje branjenog pravca, sa sjevera, odakle se gotovo sigurno nije mogao očekivati nikakav, a kamoli masovan napad. Prije toga trebalo je prijeći veliku prirodnu prepreku – planinski masiv Alpa. Došavši iz Afrike, kartaški se vojskovođa Hanibal prvo namučio dok njegova vojska nije svaldala Pireneje, a zatim je na putu do Alpa i preko njih morao odbiti napade mnogih lokalnih barbarica. U tim je borbama, zbog teškog terena i velikih hladnoća, izgubio gotovo pola vojske. Kad je uz velike napore prešao Alpe, Rimljani su mu krenuli ususret i od triju velikih borba u prve dvije prevagu je donijelo njegovo teško naoružanje – slonovi. Nekako ih je natjerao da prijeđu preko planina, gradeći im prolaze koji se i danas koriste kao planinarski putovi. Svih 38 slonova koji su prešli preko alpskih prijevoja, osim jednog, izginuli su u toj drugoj bitci. No Hanibal je i bez njih, nakon treće pobjede, imao otvoren put prema Rimu i priliku da zauvijek promijeni povijest čovječanstva, ali se još ni danas točno ne zna zašto nakon toliko dugog i iscrpljujućeg puta preko Alpa ipak nije iskoristio tu priliku.

U srednjem su vijeku mnoge utvrde bile sjedišta vladara, a nalazile su se u pravilu na vrhu nekog brda ili stijene. Naravno da se cijenilo iskustvo onih koji su se znali boriti na takvu terenu. Najbolji koji su se mogli angažirati za te svrhe bili su tzv. Schweizer Reisläuferi (švicarski plaćenici). U svojoj vrlo brdovitoj zemlji odlično su ispekljaj zanat i od srednjeg vijeka, u doba europskog prosvjetiteljstva, a posebice za vrijeme renesanse, njihova služba kao plaćenika bila je na vrhuncu. Borili su se za španjolske i francuske kraljeve, a Napoleon ih je početkom 19. stoljeća koristio za borbe u planinama Južnog Tirola. Bili su tako dobri vojnici da su ih Englezi i Nizozemci plaćali i za borbe daleko od brda. Krajem 19. stoljeća nisu više nikome trebali, tko zna, možda zato što će se u europskim planinama uskoro dogoditi masovne i dugotrajne bitke u kojima se trebalo osloniti na vlastitu, mnogobrojniju živu silu. Od tada do danas ostala je samo jedna njihova postrojba, poznata Švicarska garda, koja već pet stoljeća čuva pape.

U planinama se ratovalo i na drugim kontinentima. Čileanski general Jose de San Martin želio je 1817. okončati dominaciju Španjolske u tom dijelu Južne Amerike, a za konačan udarac trebao je učiniti nešto slično kao Hanibal: doći do neprijatelja iz najmanje očekivanog smjera, preko Anda. Okupio je 4000 vojnika, topove i haubice. Hranu i svu opremu natovario je na 9000 mazgi, od kojih je preživjelo samo 510 jer su čak 21 dan prelazili brdskim prijevojima visokim 3000 – 4000 metara. U bitci kod Chacabuca 12. veljače 1818.

Dio Julijskih Alpa gdje se protezala Sočanska fronta

porazili su španjolske kolonizatore. Taj je datum postao čileanskim Danom nezavisnosti.

Najkravije, najveće i najteže borbe u planinama, s najviše žrtava, dogodile su se za vrijeme Prvoga svjetskog rata. Italija je još od 1882. imala sporazum o obrani s Austro-Ugarskom i Njemačkom. Međutim, već duže vrijeme pokazivala je ambiciju da se proširi na nova područja, posebno u Južnom Tirolu, Sloveniji i zapadnom Balkanu, koja su bila pod Austro-Ugarskom monarhijom. Italija je na početku toga svjetskog rata odmah proglašila neutralnost, ali je održavala vrlo intenzivne pregovore s Antantom (Francuskom, Ujedinjenim Kraljevstvom i Rusijom), kao i sa Središnjim silama (Austro-Ugarskom i Njemačkom). Kojoj će strani pristupiti Italija ovisilo je o tome što će zauzvrat dobiti. Budući da su zapadni saveznici ponudili više od Austro-Ugarske, Italija joj je 23. svibnja 1915. objavila rat i u Alpama su se otvorila najzahtjevnija bojišta u ljudskoj povijesti. Nazvana su Tirolska i Sočanska fronta. Na mnogim je mjestima bojišnica duga 540 kilometara prelazila visinu od 3000 m. Najpoznatiji vrhovi bili su Monte Adamello (3554 m) u Južnom Tirolu i Marmolada (3342 m) u Dolomitima, koji su bili glavni stupovi obrane. U 12 bitaka na Sočanskoj fronti, koja je bila na nešto manjim visinama (1000 – 2500 m) poginulo je od 1915. do 1917. 300.000 vojnika, među njima i mnogo Hrvata, koji su se borili na strani Austro-Ugarske. Na tirolskoj je bojišnici bilo još mnogo gore. Tamošnje su planine ne samo više, nego i strmije, a pojedine su strane i potpuno okomite. Protivničku su liniju obično napadale male skupine vojnika odličnih penjačkih sposobnosti. Na obje su strane ti borci bili dragovoljci ili mobilizirani najbolji alpinisti i skijaši iz okolnih područja, a gotovo su se natjecali s protivnicima tko će napasti s neprohodnije strane i po što lošijem vremenu, što je nerijetko završavalo borbama prsa u prsa svim vrstama hladnog oružja. Osobito je opasno bilo topništvo, koje se na najteže moguće načine nekako dopremalo visoko u planine. Na nekim dijelovima toga fronta granatiranja nisu nimalo zaostajala za onima na ravničarskoj, zapadnoj fronti. Učinak se zbog terena dodatno povećavao jer su granate lomile okolne stijene te se pogibalo i zbog kamenih odrona. Radi zaštite vojnika od neprijateljske artiljerije i lošeg vremena, obje

Ulan u bunker iz Tirolske fronte visoko u Dolomitima

su strane počele bušiti litice i kopati tunele pa su planine već nekoliko mjeseci nakon početka rata bile izbušene kao švicarski sir. Često se događalo da su obje strane bušile u istoj planini. Katkad su se rovovi sjekli pa su se obračuni vodili i ispod zemlje. Neke su tunele i minirali, čime su izazivali velike eksplozije i dodatne odrone na površini pa je tako nekoliko vrhova u Južnom Tirolu za vrijeme toga rata sniženo za desetak metara. Mnogo toga iskapanoga i sagrađenoga može se i danas razgledati u Dolomitima, jednoj od najljepših alpskih pokrajina, koju posjećuje mnogo planinara i skijaša.

Na Tirolskom je frontu na obje strane ukupno poginulo više od 800.000 vojnika, što od ruke neprijatelja, što od hladnoće, gladi i bolesti, a posebice u snježnim lavinama. Najgora je bila zima 1916./1917., kada je u samo 48 sati u Dolomitima zbog lavina na obje strane poginulo oko 10.000 ljudi.

U istom je ratu, dvije godine prije i tisućama kilometara istočnije, jedan od najpoznatijih

turskih vojskovođa, Enver Pasha, inače pobjednik u mnogim slavnim bitkama, kao neiskusan početnik potpuno podcijenio planinu i na Kavkazu doživio strašan poraz od ruske vojske. Strategija presudne bitke s Rusima od 22. prosinca 1914. do

Južni Kavkaz

17. siječnja 1915. izgledala je prije toga na papiru vrlo prodiviva, no previdio je godišnje doba, hladnoću, visinu i promjenu vremena. Već prije bitke izgubio je 12.000 vojnika, koji su umrli od hladnoće. S ostalih 90.000 vojnika krenuo je u frontalni napad na ruske utvrđene položaje na planini po velikom snijegu i najgoroj zimi. U borbama je izgubio 42.000 ljudi, 7.000 ih je nestalo u nevremenu, a 12.000 je poginulo ili umrlo prilikom povlačenja.

U Drugom svjetskom ratu bitke u brdima započele su u proljeće 1940. u planinskom zaleđu Norveške. Bile su to bitke savezničkih trupa protiv njemačkih planinskih postrojbi za prevlast nad norveškom lukom Narvik. Njemačka je vojska iste godine, pošto je okupirala Norvešku, zbog zahtjevnog planinskog terena najprije koristila svoj Alpsi korpus da zauzme rudnike nikla u obližnjoj Finskoj, a godinu poslije svoje planinske divizije usmjerila je prema luci Murmansku u Sovjetskom Savezu. Poslije je sa sjevera, zajedno s kvislinškim norveškim i finskim planinskim jedinicama, u nekoliko operacija nastojala zauzeti tu Sovjetima ključnu luku, no to joj do kraja rata nije uspjelo. U kasno proljeće 1940. Njemačka

je u munjevitoj akciji prešla planine u Ardenima i ušla u Francusku, a u ljeto je još jednostavnije prešla Maginotovu liniju, izgrađenu između dva svjetska rata, za koju se smatralo da je neprelazna prepreka. Istovremeno je na jugu i istoku lakši dio posla trebala obaviti talijanska vojska i preko granice u Alpama ući u Francusku. Uspjela je nesmetano doći do nekoliko visokih alpskih prijevoja u blizini tromeđe sa Švicarskom, ali ju je tamo dočekalo iznenadenje. Zaustavile su ih brojčano mnogo slabije, ali za planine vrlo dobro pripremljene francuske snage, koje su djelovale u malim postrojbama od 35 do 40 vojnika, vještih u penjanju, skijanju, ali i borbi u planinama. Kada su se tome pridružile i snježne padaline, koje u Alpama nisu rijetkost ni ljeti, Mussolini je, kako su poslije pisali analitičari, doživio potpun fijasko. Talijanska planinska invazija na Francusku postigla je zanemariv rezultat i zapela u planinama. Mussolini je zatražio pomoć Nijemaca i nakon nekog je vremena dobio te je Francuska ubrzo kapitulirala. Međutim, ti francuski, tzv. SES planinski vodovi, odnosno njihovi pripadnici, sljedećih su pet godina djelovali u Pokretu otpora u još manjim skupinama širom francuskih Alpa,

napadajući i izbezumljujući Nijemce udarima s položaja viših od 3000 metara. U svom su sastavu imali vrhunske skijaše i istaknuli su se 1944. po dubokom snijegu u borbama oko strateški važnog prijevoja Solieres, gdje se danas u blizini Grenoblea nalaze najpoznatija francuska skijališta. Neki od tih vojnika postali su nakon rata najbolji gorski vodiči u Chamonixu, a 1950. oputovali su u Nepal na ekspediciju u Himalaju, popeli se na Annapurnu I (8091 m) te ušli u povijest kao prvi ljudi koji su se popeli na neki vrh viši od osam tisuća metara.

Njemačka je u Drugom svjetskom ratu, gdje je god u planinama bilo potrebno, koristila svoje planinske divizije. Najpoznatija takva divizija bila je 1. Gebirgs Division (1. Planinska divizija). Sudjelovala je u napadu na Poljsku, borila se u Norveškoj, išla u »Bitku u Alpama« kada su zakazali Talijani, pa sve do Istočnog fronta, gdje su u podnožu Kavkaza u operaciji »Edelweiss« (»Runolist«) trebali zauzeti naftna polja u okolini Bakua. U ljeto 1942. vodili su sa Sovjetima u nižim predjelima Kavkaza borbe za važne strateške položaje, posebno za luku Sukhumi na Crnom moru. Tamošnji je zapovjednik po naredbi Josepha Goebbelsa, zbog promidžbenih razloga, morao poslati dvadesetak vojnika da se popnu na Elbrus (5642 m), taktički nevažnu kotu, ali vrlo simboličnu. Naime, to nije bio samo najviši vrh Kavkaza, već i najviši vrh cijele Europe. Na njemu su postavili desetak metara veliku njemačku zastavu sa svastikom.

Iako je Adolf Hitler obožavao planine – a jedno od njegovih najdražih mesta, gdje je često i boravio, bilo je »Orlovo gnijezdo« iznad Berchtesgadena u Bavarskim Alpama – gotovo je poludio kad je čuo za uspon na Elbrus. Kažu da ga nikada nisu vidjeli tako bijesnog; vikao je kako je svaki vojnik važan za osvajanje Sukhumija, a ne da se penju na neki idiotski vrh i da će svi oni zajedno sa zapovjednikom biti izvedeni pred vojni sud. Poslije se 1. Planinska divizija borila u Grčkoj, Jugoslaviji i Albaniji, a u jesen 1944. doživjela je težak poraz od Crvene armije na Avali iznad Beograda. Ta se divizija preko Baranje povukla prema Balatonu, imala još nekoliko borbi sa Sovjetima, prešla u austrijske planine i već gotovo raspadnuta predala se u svibnju 1945. Amerikancima.

Planine u okolini Grenoblea

Na strani saveznika najpoznatija je bila američka 10. Planinska divizija. U nju su dragovoljno ili mobilizirani ušli tada najbolji američki alpinisti. Posebno se tražilo one koji dobro podnose zimu i znaju skijati, a takvih se moglo prilično naći na Aljasci. Nekoliko dana prije Nove godine 1945. divizija se iskrcala u Napulju i već u veljači imala prvi okršaj s Nijemcima. Trebala ih je protjerati s njihovih topničkih položaja u sjevernim Apeninima kako bi saveznička vojska mogla nesmetano napredovati prema sjeveru i spojiti se s ostalim snagama koje su se nekoliko mjeseci prije iskrcale u Normandiji. Ključno je bilo osvojiti nekoliko planinskih grebena, a najvažniji od njih, Rivu, uspjelo im je zauzeti nakon četiri dana teških borbi. Dalje su vrlo brzo napredovali osvajajući putem visinske položaje koje su do tada nadzirali Nijemci. Početkom svibnja već su doprišli do Austrije, gdje su im se na planinskom prijevoju Resiji Nijemci, koji su se pred njima povlačili, morali predati, jer su ih sa sjevera dočekale druge američke trupe. Zanimljivo je da je nakon toga ta američka planinska divizija vraćena na sjeveroistok Italije da bi sprječila daljnji prodror Jugoslavenske armije prema zapadu, koja je već bila zauzela Trst. Nakon 40 dana kriza je završena i jugoslavenska se vojska morala povući. Poslije rata je toj savezničkoj diviziji oduzet naziv »planinska« i kao takva je otišla u Korejski rat, da bi joj se »planinsko« ime vratilo 1985. Neke njezine brigade djelovale su u brdskim područjima u Afganistanu i Iraku, a 1998. bile su sa svojih 3000 pripadnika u sastavu Mirovnih snaga u Bosni i Hercegovini.

U Drugom svjetskom ratu bilo je vojnih planinskih djelovanja i na Papui Novoj Gvineji, gdje su saveznici (većinom Australci) 1942. imali nekoliko teških bitaka s Japancima u tamošnjim planinama Owen Stanley na visinama između 2000 i 3000 metara.

Nakon Drugoga svjetskog rata, tehnički, klimatski najopasniji i najduži od svih oružanih sukoba u planinama u povijesti jest onaj između Indije i Pakistana u Kašmiru, koji traje već punih 70 godina. Razdruživanje tih dviju zemalja završeno je tek nakon brojnih okršaja, ali jedan od njih nije prekinut sve do današnjih dana – u regiji gdje nijedna strana ne priznaje granicu. To je visoko područje Karakoruma gdje se nalaze najviše planine na svijetu. Prva neprijateljstva između tih dvaju naroda u indo-pakistanskom ratu 1947. pokazala su da su oba loše opremljena i pripremljena za borbu na velikim hladnoćama, a kamoli na nadmorskim visinama koje su u pravilu veće od 5000 metara. Stanje se za Indiju dodatno usložnilo kada je Kina 1962., baš u jeku kubanske krize između dviju najvećih svjetskih velesila, SAD-a i SSSR-a, zaključila kako je i ona zakinuta na teritoriju u visokoj Himalaji te je s trupama ušla u indijsku visokogorsku pokrajinu Ladakh nedaleko od Kašmira. Indija je oružano odgovorila, ali ne tamo, već je ušla preko planina u Aksai Chin zapadno od Ladakha i istovremeno daleko na istoku na kineski teritorij između Butana i Burme. Mjesec dana poslije potpisano je primirje i obje su se vojske vratile preko Himalaje u svoje države.

Indija i Pakistan nastavili su u Kašmiru borbe uglavnom u planinskim dolinama, sve do Kargilskog rata 1999., kada su indijske snage prorušene u pakistanske vojниke zauzele većinu strateških planinskih prijevoja. Obje su strane dovukle dalekomernu artiljeriju visоко u planine i od tada se svako malo gađaju, bez značajnijih pješačkih napredovanja, što nije čudno, jer je тамо teško i hodati, a kamoli boriti se: nedostaje kisika, cijelo je područje često pod oblacima, a pokriveno je vječnim ledom i snijegom, s mnoštvom ledenjačkih pukotina i stalnom opasnošću od lavina. Taj je sukob postao jedini suvremenih rat koji se vodi isključivo u planinama. Zahvaljujući iskustvima u planinskom ratovanju indijska vojska stalno provodi visokogorske tečajeve za svoje vojниke, ali i znanstveno istražuje sve mogućnosti

topničkog djelovanja u planinama, gdje se prije ispaljivanja balističkih projektila moraju uvažavati složeni uvjeti nižeg tlaka, rijetkog zraka, hladnoće i jakih vjetrova. Osim toga, to je jedan od rijetkih slučajeva izravnoga, konvencionalnog ratovanja između nuklearnih sila, jer obje države imaju atomsko oružje. Sukobu se ne nazire kraj, a osim ljudskih žrtava na obje strane i svih nevolja što ih donosi svaki rat, izaziva i ogorčenje mnogih alpinista u svijetu jer im ni Indija niti Pakistan ne dopuštaju penjanje u tom području koje je veliko kao pola Alpa, a na visoke vrhove tih planina još nikada nije stupila ljudska noga.

Ratovanja u planinama bilo je i za vrijeme britansko-argentinskog rata na Falklandskim otocima u travnju 1982. Na južnoj je hemisferi u to doba godine bila zima, a blizina Antarktike još pojačava nepovoljne vremenske uvjete u tom području. Na jednom od otoka, Južnoj Georgiji, strme planine započinju već na oceanskoj obali, a pokrivenе su ledom i snijegom, što je onemogućavalo bilo kakav desant britanskih jedinica s mora radi preuzimanja nadzora nad tim otokom. SAS-ove trupe odlučile su se za helikopterski desant na ledenjak prikladnog imena Fortuna i imale su sreću da nisu pretrpjeli nikakve gubitke od protivnika, ali su im se zbog leta u snježnom nevremenu srušila dva od osam transportnih helikoptera s ljudstvom.

U desetogodišnjem ratu u Afganistanu (1979. – 1989.) vodile su se između vojske SSSR-a i mudžahedina mnoge borbe na planinskom terenu, a to se ponovilo nakon koalicione invazije na Afganistan 2001. Strateški vrlo važne istočne pokrajine nalaze se visoko u planinama. To je područje cijelom dužinom glavni izlazni ili ulazni put u Afganistan iz još brdovitijeg Pakistana, a pobunjenici s tih mesta imaju pristup širokoj mreži riječnih dolina. Međunarodne snage provode u tom dijelu Afganistana poseban stil planinskog ratovanja. Ne love talibane po brdima i dolinama jer je to najčešće nemoguće, već nastoje nadzirati tko se i kada kreće preko glavnih planinskih prijevoja. Najviše igraju na kartu potpore lokalnog stanovništva, a organiziraju vojnu i policijsku obuku, čime žele legitimirati njihovu vlast. Koliko su u tome nakon 16 godina uspjeli, teško je reći. Od 2007. i hrvatski vojnici sudjeluju u mirovnoj misiji u sastavu tih snaga ISAF-a podređenih zapovjedništvu NATO-a

Autor članka 2006. s maoistom u nepalskoj Himalaji

u Afganistanu. Među njima je bilo i onih koji su se za Domovinskog rata borili na Velebitu.

Još se jedan rat vodio većinom visoko u himalajskim planinama. Bio je to građanski rat u Nepalu (1996. – 2006.) između maoista i vladinih snaga. U njemu je poginulo oko 20.000 ljudi, a zanimljivo je da je između zaraćenih strana postignut samo jedan dogovor koji su poštivali u tom desetogodišnjem sukobu – da ne diraju strane turiste, većinom planinare i alpiniste. Oni su se cijelo to vrijeme neometano penjali na najviše vrhove svijeta plaćajući skupe dozvole nepalskoj vlasti, ali i harač maoistima koji su ih znali presretati visoko u himalajskim dolinama.

U Domovinskom su ratu tri planine u Hrvatskoj imale važnu ulogu u oslobođenju naše države.

Ratna zbivanja bila su najintenzivnija na Papuku u Slavoniji, na najvećoj hrvatskoj planini Velebitu i na najvišoj – Dinari. U prosincu 1991. operacijom »Papuk '91« ta je planina oslobođena, što je bilo važno da bi se srpske snage odbacile od Podravske magistrale, tada jedine veze istočne Slavonije sa središnjom Hrvatskom. U jesen 1991. spriječeno je da neprijatelj zauzme središnji greben južnog Velebita, a 1993. operacijom »Maslenica«

bitno su pomaknuti strateški položaji na obroncima Velebita. Zbog stranih pritisaka i prijetnjom sankcijama zaustavljen je daljnje napredovanje hrvatske vojske. U vojno-redarstvenoj operaciji »Oluja« 4. kolovoza 1995. već su prvi dan snage specijalne policije i 2. bojne 9. Gardijske brigade, potpomognute dijelovima domicilnih postrojbi na Velebitu, zauzele dominantne kote na Tulovim gredama i Malom Alanu te se spustile u Liku. Istovremeno su izvanrednim taktičkim i za neprijatelja neočekivanim prodorom postrojbe 7. Gardijske brigade zaposjele visinske položaje na Dinari, što je omogućilo uvođenje 4. Gardijske brigade. Te su se dvije postrojbe 5. kolovoza spustile s Dinare u Knin. Sutradan je oslobođeno to središte pobunjenih Srba i nakon toga je u samo nekoliko dana na širokoj fronti vraćen najveći dio okupiranih područja u Hrvatskoj.

Opširnije o tome kako su protjecali dani na Velebitu 1991. i 1992. te poslije Masleničke operacije 1993., a posebno kako su hrvatski časnici i specijalna policija sljedeće dvije godine obučavani o planinama i svim planinskim vještinama, koje su im poslije koristile u bojnim djelovanjima u hrvatskim planinama, tema je monografije »Planinska satnija Velebit«, čije je ovo jedno od poglavlja, a koja izlazi iz tiska krajem ove godine. Pripadnici te satnije bili su članovi HPS-a: naši alpinisti, speleolozi, planinski skijaši i gorski spašavatelji.

Pripadnik Planinske satnije na Velebitu u prosincu 1991.

Osmijeh za penjače

Ivana Radić, Zagreb

Mnogi od nas svaki slobodan vikend provode u planinama. Dok jedan izlet još nije ni završio, već nam je u mislima plan za sljedeći. Nekad se tjeđan između dvaju vikenda čini dugim kao vječnost pa ga kratimo u penjačkim dvoranama. Jedan takav posjet zagrebačkoj penjačkoj dvorani Fothia oduševio nas je otkrivanjem nečega potpuno novog i nama nepoznatog. Nismo otkrile novi smjer niti ispenjale neki »jači« u svojoj kratkoj penjačkoj karijeri, ali otvorio nam se jedan prekrasan vidik, pun snage, volje i inspiracije. Riječ je o članovima udruge za terapijsko penjanje Osmijeh. Djeca s Downovim sindromom (trisomijom 21), slijepi i slabovidne osobe, djeca s cerebralnom paralizom i drugim motoričkim oštećenjima članovi su udruge Osmijeh.

Terapijsko je penjanje modificirani oblik slobodnoga penjanja (eng. free climbing) koji ima rehabilitacijski i habilitacijski, ali i preventivni potencijal. Kao terapijski modalitet primjenjuje se kod više oblika motoričkih oštećenja,

Članovi Udruge
Osmijeh iz
Zagreba

Djeca u stijeni

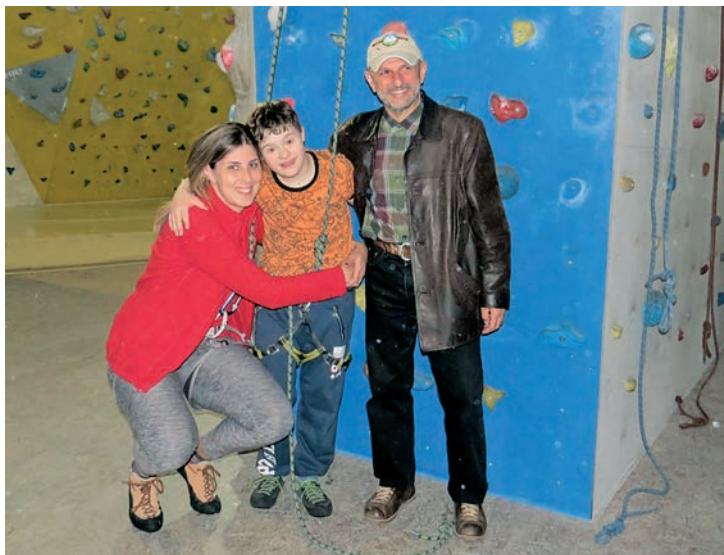
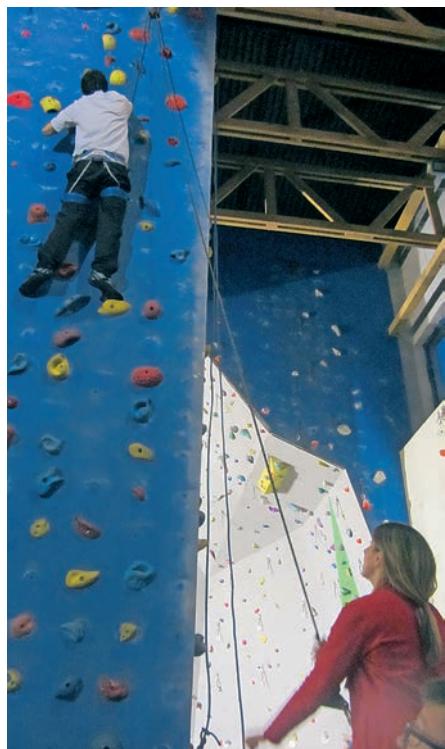
neuroloških disfunkcija i psihosocijalnih poteškoća gotovo svih dobnih skupina. Terapijsko se penjanje može primijeniti kao izdvojen oblik terapije i kao nadopuna postojećim terapijskim konceptima u okviru fizioterapije.

Dok smo ih gledali kako se penju i uživaju na stijeni, rodila se ideja da uplatom članarine izrazimo potporu njihovom vrijednom radu i trudu. Bilo je to božićno vrijeme i u tom se duhu ideja činila savršenom. Podijelili smo svoju ideju sa svojim prijateljima iz planinarskog društva i stvar je postupno išla dalje pa se tako iz kruga od devetoro ljudi proširila na cijelo društvo. Bilo je to vrijeme zaključivanja godine i izbornih skupština pa je naša zamisao polako tinjala među članovima i čekala svoje pravo vrijeme. U to vrijeme Iva Saćer Čakarun i ja nismo stigle dolaziti na penjanje pa je jasno zašto je Lucija Brkan (predsjednica udruge) nakon gotovo dva mjeseca ostala iznenadena pozivom. Rekla mi je: »Misliš sam da niš od toga!« Sve to vrijeme dok su Lucija i Tajana vrijedno radile i mislile da neće biti »niš od naše akcije«, u Željezničaru su prštale ideje kako iz svega izvući najviše. Akcija je nakon odobrenja Upravnog odbora predstavljena članovima Sekcije

društvenih izleta. Pri prezentiranju akcije obratila sam pozornost na lica i shvatila da ljudi nikad nisu čuli da nešto takvo postoji, da ne znaju, ili da barem većina ne zna da se slijepa osoba može penjati na stijeni, da se dijete s Downovim sindromom penje ništa manje nego do vrha. Gledajući njihova lica shvatila sam da smo im otkrile jedan novi svijet, svijet pun osmijeha koji im tek moramo u potpunosti približiti. Na tom je sastanku bio i Slavko Patačko, koji je odmah rekao da ta priča ide i u »visokogorce« te je svim srcem zagrizao da Sekcija visokogorskog planinarenja pridonese akciji. Irena i Petar Weigand iz Alpinističkog odsjeka akciju su odveli u svijet alpinizma. Akciji su se priključili i polaznici Opće planinarske škole pod vodstvom Mladena Stankovića. I tako je naša akcija »Osmijeh za penjače« postala akcijom na razini društva, a i »kasica prasica« dobila je svoje mjesto pod planinarskim suncem Željezničara.

Akcija je u društvu trajala dva tjedna i za to je vrijeme napravljeno mnogo.

Jako mnogo! Vrjednije od prikupljenih novčanih sredstava bilo je rađanje svijesti da u našoj blizini postoje ljudi koji u skladu sa svojim mogućnostima uživaju na stijeni, s istim se žarom penju i sa svakim pomicanjem granica osjećaju isto zadovoljstvo. Osim članova HPD-a Željezničar, u akciji je sudjelovalo i samo društvo te je odlukom Upravnog odbora odobrena donacija udruzi Osmijeh. Time je zaokružena jedna lijepa priča na razini našeg društva. Uzbudjenje je raslo pa je pitanje »Gdje je kasica?« zamijenilo: »Cure, kada idemo predati donaciju?« U doba interneta mogli smo prikupljena sredstva prebaciti s »računa na račun«, ali to nama planinarima nikako nije bila opcija. Željeli smo druženje uz penjanje, svjesni da će to članovima udruge značiti možda i više od iznosa koji smo skupili. Otišle smo do dvorane i s Lucijom i Tajanom dogovorile termin. Na treningu je bio i član Osmijeha Roko. Pitale smo ga voli li penjanje i slušaju li ga trenerice, a on nam je samo odgovorio: »Nemam sad vremena, počinje trening! Pričat ćemo u petak.«

Jasno nam je dao do znanja: »Cure, smetate!«

Naravno, nismo mu zamjerile. Imale smo i mi mnogo posla, trebalo je svima

Karlo, dječak s Downovim sindromom na početku penjačkog smjera

Slijepi penjač
Marko

Penjanje je izmamilo osmijeha i na naša lica

Gore desno:
Tajana i Roko koji
nas je otpilio jer
počinje trening

javiti za kada je zakazano druženje. Došao je i taj petak koji smo tako željno isčekivali. Desetak »željezničara« stiglo je u dvoranu Fothia, gdje nas je čekalo 15 penjača udruge Osmijeh u pratnji roditelja. Donaciju je u ime članova HPD-a Željezničar predao Slavko Patačko, a u ime Društva kao udruge predsjednik

Zvonko Filipović. Nakon obavljenih formalnosti započelo je druženje, kako drukčije nego uz penjanje. Članovi Željezničara osiguravali su članove udruge Osmijeh, a sa svakim je ispenjanim smjerom raslo povjerenje i prijateljstvo. Članovi udruge izmjenjivali su se u smjerovima. Na red je došao i Karlo, dječak s Downovim sindromom. Pitali smo ga dokle se penje, a on nam je sa smiješkom odgovorio: »Do vrha!«

I zaista, ispenjao je do vrha, pokazao »like« i uz pljesak se spustio sa stijene. Marko, inače slijepi penjač, strpljivo je sjedio sa strane i čekao da mlađi završe. Bio je sretan kada je došao na red. Utvrdili smo da smo isto godište, navezali smo uže i počelo je penjanje. I dalje se zasigurno pitate kako se slijepa osoba penje pa ču citirati njegov duhovit odgovor: »Rukama i nogama!«

Nadam se da iz svega vidite koliko smo u svojim različnostima jednaki! Rokova priča, Karlov zagrljaj, Markov osmijeh, svaki Lovrin korak, trenutci provedeni s malim penjačima nešto su što smo svi sačuvali za sebe. Osjećaj je to za koji želimo da traje, u nadi da je ova priča početak jednoga prijateljstva.

* Više o Udrži za terapijsko penjanje Osmijeh možete saznati na web stranici www.terapijskopenjanje.com.hr

Koncentracija

Projekt »Penjanje za sve« – iskustvo iz Adršpacha

Vladimir Mesarić, Zagreb

UHrvatskom planinaru broj 11/2016 objavljen je članak o Tjednu planinarnstva i penjanja održanom u Adršpachu¹, u Češkoj. Činilo mi se vrijednim zabilježiti i nešto više od službenih podataka o tom događaju.

Penjačka etička načela u sudetskim pješčenjačkim tornjevima jedinstvena su i vjerujem da bi mogla biti zanimljiva i hrvatskim penjačima:

- tornjevi su mahom jednodužinski jer su rijetki smjerovi koji omogućavaju penjanje više penjačkih dužina
- postoji posebna ljestvica za težinu smjerova koja vrijedi samo u Sudetima
- penjači koji opremanju novi smjer penju se uvek odozdo, tj. nije etički prihvatljivo da se na vrh nekog tornja popne po nekom lakšem smjeru i nakon toga odozgo postavi uže za osiguravanje silaska – tzv. »top rope«
- za međuosiguranja koriste se samo dugački klinovi, koji se zabijaju u mekanu stijenu
- razmaci između klinova najmanje su tri metra
- samo u ekstremno teškim smjerovima klinovi su postavljeni gušće
- međuosiguranja postavljaju se samo uz pomoć kratkih komada užeta ili zaglavaka od užeta
- na vrhu svakog tornja nalazi se klin s alkonom za spust po užetu (»absajl klin«)
- na vrhu svakog tornja nalazi se i pocinčana kutija s upisnom knjigom, s nazivom tornja i nazivima penjačkih smjerova
- penjači u pješčenjacima nevjerojatno su vješti i penju smjerove vrlo visokih ocjena
- u Adršpachu ima više od 3000 smjerova
- osim penjanja u navezu, postoje i mogućnosti za »glondarenje« (bouldering)
- prvi penjački vodič objavljen je 1908.

Nakon četiri dana penjanja i skupljanja iskustva pošli smo u vlastite uspone, bez čeških »penjačkih faca«. Nekolicina nas izabrala je toranj na koji smo se penjali nekoliko dana prije. Naziv smjera je Snadný výlov, a ocjena je 5b po francuskoj kategoriji težina.

Jagor je krenuo prvi i ukopčao ring za međuosiguranje na nekih 5 – 6 metara visine iznad ulaza u smjer. Pokušavao je ući u plitak žlijeb s vrlo slabim mogućnostima za postavljanje komada užeta ili kugle od užeta za sljedeće međuosiguranje, a sljedeći čelični ring bio je barem 5 – 6 metara udaljen od onog nižega. Odustao je i otopenao do

Ljudske ljestve

¹ Pohod hrvatskih penjača i planinara u Češku jedna je od aktivnosti projekta »Penjanje za sve«, sufinanciranog sredstvima Europske unije putem programa »Erasmus+«.

podnožja stijene. Mene je uhvatio snažan penjački poriv te sam se navezao i pošao u isti smjer uz pomoć Jagorovog užeta koje je ostalo ukopčano u prvom klinu. Uspio sam ući u žlijeb i uz zaglavljivanje jedne noge i tijela (»guženje«) uspeo se

iznad žlijeba u otvorenu, malo položitiju ploču – »policu«, na kojoj sam mogao stati i razmisliti kako dalje. Cijelo sam vrijeme razmišljao kako ćeći ako ne budem mogao ispenjati sljedeći detalj. Usto sam mislio o tome kako sam prije tri dana

Adršpaško gorje

taj smjer već penjao, no kao drugi, s osiguranjem odozgo. A sve je bilo tako glatko da mi se i sama pomisao na otpenjavanje činila nemogućom. Otpenjavanje, dakle, nije bila opcija. Morao sam se izvući iz žlijeba i dosegnuti lakši »svijet«.

Stojeći na »sigurnoj« polici gledao sam sljedeći ring, koji rješava uspon do kraja smjera jer je nastavak položitiji. U smjeru je, malo više, i jedno čvrsto stablo uz koje se može postaviti i dobro međuosiguranje. Sljedeći je klin (ring) oko tri metra više i treba ispenjati vrlo strm dio stijene bez ikakvih hvatišta ili stopinki. Nije bilo mogućnosti da se igdje uglavi zamka ili zaglavak od užeta.

Pokazalo se da će nastavak ovisiti samo o trenju penjačica na vrlo strmom, hrapavom kamenu – »šmirglpapiru«. Ali, bio sam tako visoko iznad donjeg međuosiguranja da pad »nije bio opcija« – jer bih pao s visine od najmanje 8 do 9 metara, s visine trokatnice. A trebaju mi još samo dva koraka da uhvatim ring. Brzo razmišljam o svim mogućnostima osjećajući da snage u nogama nemam napretok. Otpenjati uz priličnu vjerojatnost pada ili nastaviti s usponom? A sve se zapravo događa u sekundama. Nevjerojatno je koliko misli može proći glavom za tako kratko vrijeme. Ili mi se samo činilo da tek kratko stojim na toj strmoj polici? U tom trenutku sjetih se davne skijaške ture, pustolovine, kad smo se Branko Šeparović i ja skijali s vrha Stenara zaledenom padinom iznad Sovatne: vijugali smo u poskocima, a rubnici skija jedva su zahvaćali ledenu padinu. Napunjeni adrenalinom i uz maksimalnu koncentraciju – »s čistom svijeću o okolini, bez misli – u stanju potpune transcendentalne meditacije« – bili smo svjesni i da u slučaju poskliznuća padamo niza zapadnu stijenu u žlijeb iznad Sovatne. Situacija »you fall – you die!«

I što sad? Pokušam stati na još strmiji dio stijene da vidim kako drži taj »šmirglpapir« od stijene. I gle čuda – trenje je dobro i penjačice mi se ne skližu! To je rješenje! Pun adrenalina, osjetim sigurnost u sebe i, maksimalno usredotočen, krenem.

Još dva-tri kratka koraka – a upravo je nevjerojatno da moje penjačice drže na toj stijeni – i hvatam ring koji je rješenje. Pogledam prema Tei, koja me osigurava i gleda u nevjericu: »Kako si to izveo?« Tanja se bila okrenula da ne gleda i odšetala je iz vidokruga. Ukopčam komplet i za

nekoliko sam minuta na vrhu MNTK-u (naziv tornja). Kao druga u navezu kreće Tea te je ubrzano i ona na vrhu tornja. Malo poslije stiže i Ivana (Podnar). Upisujemo se u knjižicu na vrhu smjera. Slijedi absajl s tornja i povratak u bazu.

Naravno, naši vodiči i iskusni penjači iz Češke verzirani su u penjanju takvom stijenom i sve detalje rješavaju bez poteškoća.

Zaključak: penjanje u Adršpachu izvanredno je iskustvo i vjerujem da će hrvatski penjači ponovno doći u Češku.

Planinarski put Konjščina – Ivanščica

Tomislav Zrinski, Konjščina

Nakon dugogodišnje stanke, a na inicijativu nove uprave HPD-a Gradina iz Konjščine, organiziran je 22. svibnja pohod po Planinarskom putu Konjščina – Ivanščica. Okupljanje je bilo na željezničkoj stanici u Konjščini, koja je i polazna točka staze, a skupilo se sedamdesetak planinara iz nekoliko planinarskih društava. Vrijedni članovi Gradine postavili su štand na kojem su se mogli kupiti suveniri društva (majice, bedževi, prišivci). Tu su se planinari ujedno mogli i okrijepiti prije dugog puta.

Za prolazak cijelog puta od Konjščine do vrha Ivanščice treba oko sedam sati, pa su sudionici

pohoda podijeljeni u dvije skupine. Prva skupina krenula je iz Konjščine i prešla cijelu dužinu puta, dok je druga skupina kombijima DVD-ova koji djeluju na području općine Konjščina prevezena na polovicu puta u Selnicu, odakle su se zatim pješice uputili prema vrhu Ivanščice. Okupljene su prije polaska pozdravili načelnik općine Konjščina Mirko Krznar i predsjednik Gradine Tomislav Lugarić. Da sudionici pohoda uspješno i sigurno stignu na svoje odredište pobrinuli su se vodiči iz HPD-a Gradina te pripadnici HGSS Stanice Krapina, a za okrjepu putem brinuli su članovi Sekcije seniora HPD-a Gradina koji su na samom

putu, na dva mjeseta ponudili sudionicima hranu i piće. Na pohodu je sudjelovalo sedamdesetak planinara iz Virovitice, Zagreba, Zlatara Bistrice i naravno Konjščine.

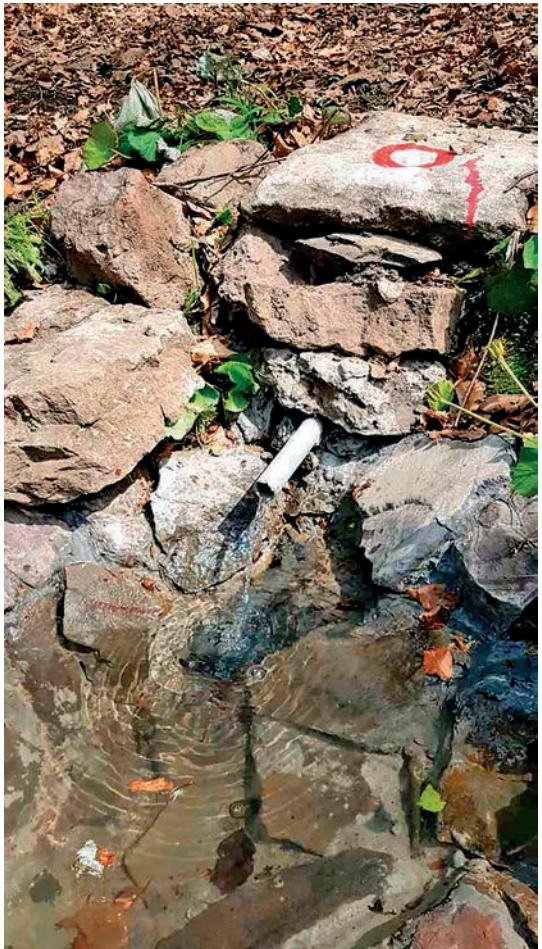
Planinarski put Konjščina – Ivanščica otvoren je 1984. godine. Kako su u to vrijeme vlakovi bili glavno prijevozno sredstvo planinara, logičan izbor za polaznu točku staze bila je upravo željeznička stanica u Konjščini. Međutim, polazna točka nije i kontrolna točka ove planinarske obilaznice, već je to Stari grad grofova Konjskih, po kojem je planinarsko društvo dobilo ime. Stari grad prvi se puta spominje 1477. u ispravi Matije Korvina kojom obitelji Konjski dozvoljava bolje utvrđivanje postojećeg drvenog kaštela, što znači da kaštel sagrađen ranije ali nije moguće utvrditi kada. Najpoznatiji je po bitci koja se u njegovoj blizini odigrala između hrvatske vojske predvođene Nikolom Šubićem Zrinskim i Osmanlija 1545. godine.

Žig prve kontrolne točke nalazi se u Caffe baru „Starom gradu“ uz planinarsku stazu, tristočnjak metara prije utvrde Konjskih. Staza dalje vodi kroz obližnja sela. U Vižanovcu se staza seli s područja općine Konjščina na područje

grada Zlatara, na čijem terenu ostaje sve do vrha Ivanščice. Put dalje vodi pored vinograda, kroz šume i preko livada do dvorca Belca u Selnici, koji je ujedno i druga kontrolna točka. Dvorac je oko 1800. godine izgradio Juraj Rukavina, a poznat je po perivoju bogatom raznim vrstama drveća. Dvorac je danas u privatnom vlasništvu. Žig druge kontrolne točke nalazi se u zaselku Sambolići, u metalnoj kutiji postavljenoj na drveni stup strujnog voda.

Dvorac u Selnici, na pola puta

Izvor čiste vode na zapadnoj strani brda Gradinovca

Selnica je otprilike na polovini puta, i do nje nas staza vodi idiličnim zagorskim krajolicima. Posebnost prvog dijela staze je da na njoj još uvijek možemo vidjeti izvorne zagorske drvene kuće, na žalost u sve manjem broju. Od Selnice započinje blagi uspon prema vrhu najviše zagorske planine. Nedugo nakon ulaska u šumu staza nam nudi dvije varijante, lakši ali duži uspon lijevim ili kraći ali prilično strmi uspon (prečica) desnim odvojkom. Zanimljivost na dužoj varijanti je otisak velike školjke u kamenu koji nas podsjeća na činjenicu da bismo prije nekih 20 milijuna godina ovu stazu prelazili plivajući, odnosno roneći.

Nakon sat i pol hoda od Selnice dolazi se do izvora na zapadnoj strani brda Gradinovec. Izvor je obnovljen 2017. godine, a voda koja iz njega izvire u tankom mlazu je pitka. Izvor je savršeno mjesto za malo duži odmor, jer nakon njega počinje strmiji uspon prema vrhu do kojeg nas dijeli još sat vremena hoda (kako za koga). Na vrh dolazimo preko nekadašnjeg skijališta, a u šumi ispred livade, sad već obrasle u šikaru, još vidimo ostatke žičare. Izlaskom iz šume pred nama se pojavljuje planinarski dom »Pasićeva kuća«, planinarima dobro poznat objekt koji se nalazi nadomak samog vrha Ivanščice, a u kojem se čuva žig zadnje kontrolne točke. Druga polovica Planinarskog puta Konjščina – Ivanščica vodi nas obroncima Ivanščice, i na nekoliko se mjesta križa

**Dnevnik planinarskog puta
KONJŠČINA - IVANŠČICA**

Legenda

- mjesto, naselje
- dvorac, kurija
- stara gradina
- spomenik NOB
- planinarski objekt
- kota, vrh
- lovački dom
- groblje
- sakralni spomenici kulture
- cesta, šir put
- Željeznička pruga, postaja
- markirani planinarski put
- rijeka, potok
- kontrolna točka

H.P.D. GRADINA KONJŠČINA

Ivanščica

Planinarski put

Stari grad

Konjščina

GRADINA IVANŠČICA H.P.D. "GRADINA" KONJŠČINA PLANINARSKI PUT KONJŠČINA

Dnevnik i bedž planinarskog puta Konjščina – Ivanščica

Planinarski put Konjčina – Ivanščica otvoren je 1984. godine. Kako su u to vrijeme vlakovi bili glavno prijevozno sredstvo planinara, logičan izbor za polaznu točku staze bila je upravo željeznička stanica u Konjčini. Prva kontrolna točka je Stari grad grofova Konjskih, po kojem je planinarsko društvo dobilo ime

s planinarskim putovima koji dolaze iz raznih smjerova. Na tom dijelu do izražaja dolazi istinsko planinarenje.

Put ima svoj dnevnik, s kratkim opisom puta i mjestima predviđenim za žigove s kontrolnih točaka. Za prijeđeni put, što planinar dokazuje ispunjenim dnevnikom, HPD Gradina dodjeljuje numerirani bedž. Sve informacije o samom putu, kao i kontakt podaci društva mogu se naći na webu HPS-a.

Svi sudionici ovog organiziranog pohoda uspješno su savladali put, unatoč velikom rasponu godina (skoro od 7 do 77) što znači da je staza pristupačna svima. U domu na vrhu organizator je dogovorio povoljniju cijenu graha za sudionike pohoda. Nakon zaslужenog kasnog ručka, kratkog odmora i prekrasnih vidika koji se pružaju na sve strane, slijedilo je zajedničko fotografiranje svih sudionika za uspomenu. Nakon toga slijedio

je spust do Selnice, gdje nas je čekao prijevoz. Nadamo se da su svi prijatelji iz drugih društava koji su nas posjetili bili zadovoljni, da su stekli neka nova iskustva i uspomene, te da će nas ponovno posjetiti, a sve ostale, koji na ovoj stazi nisu bili, pozivamo da se uvjere u njezine ljepote.

INFORMACIJE

Početna točka: Konjčina (168 m)

Završna točka: Ivanščica (1060 m)

Visinska razlika: 892 m

Duljina puta: 21,65 km

Vrijeme hoda: 7 sati

Obilazak se može podijeliti na dva dijela, od Konjčine do Selnice (3,5 h) te od Selnice do vrha Ivanščice (3,5 h).

Osoba za kontakt: Željko Žugec 098/98 05 998, zzugec@gmail.com

Britanski vidici na slavonsko gorje

Hrvoje Tržić, Našice

Ljudi su krajevi, krajevi su ljudi. Ne tako davno zapisao je to veliki hrvatski pjesnik Antun Gustav Matoš, misleći pritom na odnos čovjeka prema svemu što ga okružuje, na tu neprekinitu cjelinu koju čovjek tvori s prirodom i koje je neizostavan dio. Priroda obogaćuje čovjeka, a čovjek, ako je cijeni, može obogatiti prirodu. Ona nam tako mnogo daje, a tako malo traži. Dovoljno je samo malo znatiželje, potrage i pustolovnog duha, koji čovjeka vraća prirodi, izvoru života i osnovi svega. Upravo je to bit planinarske koje se, među ostalim, sastoji od putovanja i upoznavanja novih krajeva i ljudi.

Vodeći se Matoševim izričajem, čovjek upoznaje ljude i krajeve da bi ih volio i cijenio te primjenjivao humanistička načela i bio čovjeku cilj, a ne vuk. Voli svoje, a poštuj i cijeni tuđe, često znamo reći. No možemo se zapitati koliko često tako zaista i djelujemo. Današnja različitost i bipolarizacija između ljudi i krajeva, čovjeka i prirode, može se pobijediti upravo znatiželjom,

putovanjima i upoznavanjem novoga. Kolikogod danas čovjek razvijao savršenstvo tehnologije, koja bi mu trebala biti sredstvo i oruđe za lakši život, jaz između čovjeka i prirode i dalje ostaje prevelik, a samim time i između ljudi, jer ako ne cijenimo prirodu koja nam sve daje, nećemo ni čovjeka.

Putovanje, najprije u bližu okolicu, ljubav prema onom nematerijalnom, prema čovjeku, put je prema udaljenijim krajevima i uživanju istinskih životnih vrijednosti i ljepota. Upravo planinarska putovanja mijenjaju našu svijest prema svakodnevnicima i postaju sintagma za kvalitetu međuljudskih odnosa na kojima treba stalno raditi. Planinarstvo kao plemenit način života spaja krajeve i ljude i stapa se u sklad poput sadržaja u Matoševim stihovima. Planinari prepoznaju razne krajeve diljem svijeta i spajaju različitosti jezika, naroda i kultura.

Upravo su to učinili britanski planinari koji su posjetili našički kraj i upoznali ljepote i bogatstva slavonskoga gorja. Članovi PD-a Krndija bili su

im domaćini i vodiči u prostranstvima šarolikih brdašaca ravne nam Slavonije. Veselo društvo od 25 planinara sastojalo se uglavnom od Velšana, uz ponekog Engleza, ali bilo je i onih čiji su korijeni u Australiji.

S veseljem smo prihvatali vijest da strani planinari dolaze u obilazak našega gorja pa smo se temeljito pripremili i potrudili da im budemo dobri domaćini. Pripreme su započele još lani, kad nas je kontaktirala gospođa Ivanković i izrazila želju za suradnjom koju nismo mogli odbiti. Na nama je bilo da organiziramo četiri kvalitetna, raznovrsna jednodnevna izleta, na kojima će gosti moći uživati, ali i vidjeti što više prirodnih, povijesnih i kulturnih te, naravno, turističkih ljepota. Početkom ove godine izabrali smo staze, angažirali svoje vodiče i članove te željno iščekivali cijenjene goste. Stigli su napokon u svibnju i ostali sedam dana (8. – 15.). Četiri su dana bila namijenjena planinarskom druženju, a ostala tri turističkim obilascima. Bili su smješteni u restoranu Eggus u Zoljanu, malom prigradskom mjestu, kod obitelji Ivanković, koja je bila i inicijator njihova dolaska. Bilo je to ujedno i polazište svakog izleta.

Upoznavanje Panonskog mora od Paulinovca do Bedemgrada

Prvi smo izlet poduzeli u srijedu. Cilj je bio obići i istražiti ljepote središnje Krndije i nekih poznatih lokaliteta koje našički planinari rado posjećuju. Okupani jutarnjim suncem, što je nešto netipično i rijetko za Wales, krenuli smo u višesatnu šetnju od Zoljana do Paulinovca. Naši su se gosti divili proljetnom zelenilu, miru koji krije dušu, pjevu ptica, čarobnim, pitomim brežuljcima i povijesnim lokalitetima. Posebno ih je zadvio Bedemgrad, ponos našičkoga kraja. Odmah se pokazalo tko nam je došao u goste. Bili su to vrlo topli i srdačni te vrlo kulturni ljudi, koji su prolazili mnogobrojnim svjetskim planinskim terenima. Njihov je mentalitet potpuno drugačiji od našega, što se moglo vidjeti po njihovu ponašanju. Pozorno su slušali o svemu što su mogli vidjeti te, naravno, fotografirali doživljeno.

Ugodna šetnja kroz geološka razdoblja najstarije planine ovog dijela Europe, čije je vrhove nekad zapljkivalo Panonsko more i čija je geološka prošlost veoma bogata, Britancima je nešto novo i drugačije i naravno da ih je zanimalo

HRVOJE TRZIĆ

Odmor na Paulinovcu

mnogošto o tome. Sretni i zadovoljni, te pomalo umorni, vratili su se na polazište.

U srcu Papuka

Sutradan, u četvrtak, uputili smo se prema zapadu, točnije na Papuk, u srce parka prirode i prvoga hrvatskoga geoparka. Točnije, naše je odredište bio Jankovac, mjesto gdje je sve počelo kad govorimo o slavonskom planinarstvu. Park šuma Jankovac očarala je naše prijatelje svojim neopisivim vizurama. Planinarski dom kao da je smješten u bajci, okružen stoljetnim šumama iz kojih se spuštaju bistri i čisti potoci. Papučke šume ujedno čuvaju mnogobrojne utvrde i gradine, svjedoče burne prošlosti.

Zadivljeni jednim od najposjećenijih slavonskih izletišta, krenuli smo dalje, u otkrivanje čari vrhova Papuka. Za jaču smo skupinu odabrali Ivačku glavu, vrh visok 913 metara, a Češljakovački vis za one koji su željeli malo lakši izlet (825 m). Na putu do Ivačke glave izmjenjuju se oštiri usponi,

Na Ivačkoj glavi

lagan hod po makadamu i šumska prostranstva. Zastali smo kod staroga partizanskog groblja i pokušali dočarati znatiželjnim gostima što se tu odvijalo u ne tako davnoj prošlosti. Papučko je gorje svojom skrovitošću, bogatstvom flore i faune bilo dobro utočište.

S Ivačke glave pruža se prekrasan vidik na papučka prostranstva, pitomu Slavoniju, pa i Mađarsku. Odmaramo se uz kušanje slavonskih delicija i raznih likera. Britanci oduševljeno uživaju u svemu tome. Sunce u zenitu izmamilo nam je posebnu ugodu i ne žurimo se natrag. Na povratku domaćini i gosti veselo i nespurno razgovaraju i začas stižemo na Jankovac. Druga se skupina gotovo u isto vrijeme vratila s Češljakovačkog visa. I njihovi su dojmovi odlični, čuli smo samo pohvale.

Ostalo nam je vremena da se uputimo do slapa Skakavca, koji ukrašava jankovačku dolinu i bogatstvom bistre i čiste vode pruža idealnu, iskonsku sliku prirode. Vidjeti slap »uživo« neobično je i bajkovito iskustvo, zaključuju Britanci dok se autobusom vraćamo do Zoljana.

Na vrhu Krndije

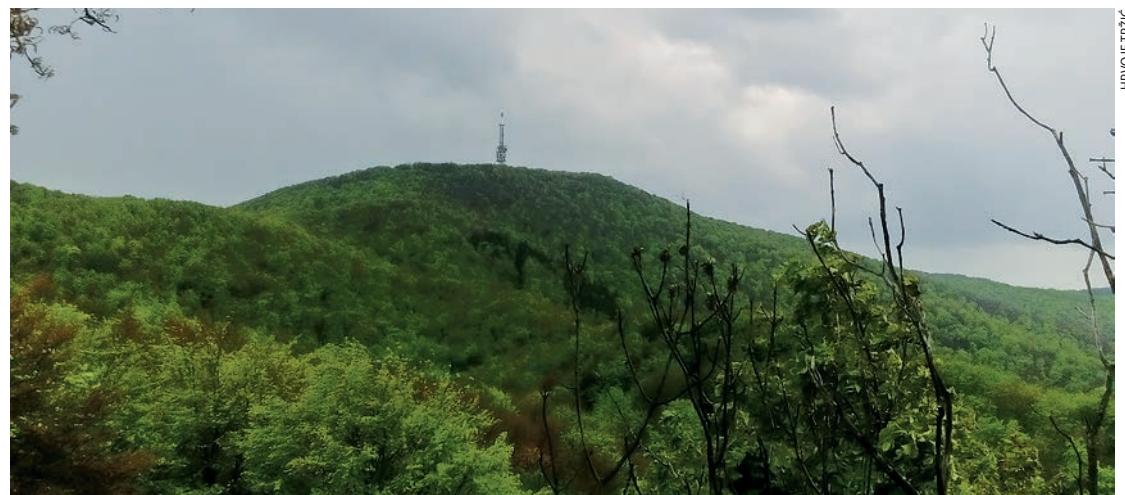
Treći izlet poduzimamo u subotu, koja je osvana u tmurnijem rahu nego prethodna dva dana. Tamni oblaci nadvili su se nad slavonsko gorje, a Britanci su odmah zaključili da je vrijeme kao u Walesu. Naime, tamo često pljušti kiša i oblačno je, a sunce se rijetko viđa. Ipak, poneka

Uspon prema Ružica gradu

kap kišice iznad Orahovičkog jezera nije pokolebala radosnu skupinu u poduzimanju novih pustolovina. Cilj nam je vrh Kapovac, najviši vrh Krndije (792 m). U povratku ćemo obići Stari grad i Ružica grad.

Put je ugodan, a uspon lagan. Jedino što je ostalo malo blata od prošlih kiša, ali to je u Slavoniji tradicija. Uz razgovor i odgovore na brojna pitanja stižemo na suncem obasjan Kapovac. Razgovaramo o velškim planinama, našim najpoznatijim planinama, najvišim vrhovima, gospodarskom stanju u Hrvatskoj i slično. Uspinjemo se na vidikovac, nestrljivi da vidimo što nas tamo čeka. A ravna Slavonija na dlanu zabljesnula nas je sunčevim sjajem. Vidi se splet gora satkanih od bisera: Dilj gora, Papuk, Požeška gora, Psunj i u dalekoj izmaglici Mađarska. Čovjek je tako malen spram prirode, ali ona mu dopušta

HRVOJE TRŽIĆ

Tipično britansko vrijeme i pogled prema Kapovcu, najvišem vrhu Krndije

da često postane njezin miljenik u sjajnim trenutcima koje mu pruža.

Nakon odmora nastavljamo put kroz zelenilo koje je vrlo brzo bilo natopljeno kišom; ona je bila dar Britancima, naviklima na takve uvjete. Prolazimo stjenovitim dijelovima krndijske gore dok se redaju šale i smijeh... i tako sve do Staroga grada. Onde predstavljamo njegovu povijest i značenje za taj kraj. Ispod njega стоји legendama ovjenčani grad Ružica, najveća očuvana srednjovjekovna utvrda u Slavoniji, čuvana vilama koje bdiju nad slavonskim šumama i bude uspomene na djevojku Ružicu. Obilazimo je, fotografiramo se i u mislima prizivamo prizore iz doba vitezova i Osmanlija.

Odmor koji slijedi sklapa oči gotovo svima, ali one se ne sklapaju od umora nego od ljepote mjesta koje je zaista magično privlačno. Ubrzo se budimo iz drijemeža i shvaćamo da moramo dalje. Spust do Orahovičkog jezera koristimo za dogovor o odlasku na pivo ili sladoled.

Šetnja oko jezera Lapovca

Naš završni izlet bio je posjet jezeru Lapovcu nedaleko od Našica. Britanci, svi već pomalo umorni, sa zadovoljstvom upoznaju savršeno mjesto za odmor Našićana, ne tako daleko od civilizacije i gradskog središta. Na laganoj šetnji oko akumulacijskog jezera vidjeli su naš mali raj za šetače, bicikliste i trkače. Izlet završavamo kušanjem tradicionalnih slavonskih specijaliteta kao što su npr. kruh

HRVOJE TRŽIĆ

Na jezeru Lapovcu nedaleko od Našica

namazan masti i posipan paprikom. U povratku šetamo i užim središtem Našica. Navečer je došlo vrijeme rastanka, razmjene poklona, zahvala i obećanja da ćemo se opet susresti.

Bilo je to nezaboravno iskustvo, kako za njih, tako i za nas. Bila nam je čast i zadovoljstvo pokazati im djelić našega gorja, onoga u čemu istinski uživamo. Bila je to odlična sinergija planinarenja, zdravlja, turističke, kulturne, povijesne i geološke ponude te prezentacije našičkoga kraja i slavonskih planina. Probili smo led i nadamo se da će se suradnja s Britancima nastaviti. Potencijala i mogućnosti koje pruža Slavonija i njen vijenac gora ima vrlo mnogo. Planinarstvo neka bude taj poticaj za povezivanje krajeva i ljudi, prirode i čovjeka, u cjelinu koja treba biti neraskidiva na korist i ljudi i prirode. Jer ljudi su krajevi, a krajevi su ljudi.

HRVOJE TRŽIĆ

Zeleni obronci Krndije, vidik sa zidina Ružica grada

Dragojlin uspon na Okić

Eli Jaška, Rijeka

Okić je strma hridina kojom na istočnoj strani završava hrbat samoborske Plešivice. Izgledom je Okić jedan od najsljekovitijih vrhova u sjeverozapadnoj Hrvatskoj. S vrha se pruža izvrstan vidik na Pokuplje, Posavinu, Zagreb i sjeverozapadne obronke Medvednice i to je jedan od mnogih razloga zašto je često odredište planinara i izletnika.

Na samome vrhu stijene piramidalnog oblika (499 m) nalazi se stari grad Okić. Prvi se put spominje 1183. kao posjed Jaroslava Okićkog. Proljetni zrak odvlači nam pogled prema vrhovima Plešivici (779 m), Japetiću (879 m), Oštrcu (752 m) i drugim vrhovima Samoborskoga gorja. Čitav okićki kraj presijecaju potoci (Molvica, Konščica, Gonjeva, Okićnica – najduži i najveći) i drugi, manji potoci, koji nastaju od mnogih izvora na Plešivici.

Okićke su stijene popularno penjalište. U njima je pet penjačkih sektora: Previs, Modec, Špranja i kamin, Dadin strah i Izgubljena kruška. Do stjenovitog vrha Okić grada vodi i Žoharov put, zahtjevna planinarska staza osigurana sajlama i klinovima. Tu je i Dragojlina staza. Koristi se uglavnom za uspon, što već dovoljno govori o njenoj zahtjevnosti, strmini i težini. U imenu te staze čuva se sjećanje na Dragojlu Jarnević koja je u stjeni Okića izvela prvi zabilježen penjački podvig u Hrvatskoj.

Ilirski je preporod ponovno počeo buditi smisao za duhovne vrijednosti, zanimanje za vlastitu domovinu i upoznavanje njezinih ljepota. U tom je razdoblju, u kojem još uvijek ne možemo govoriti o pravim planinarima nego tek o njihovim pretečama, izведен prvi poznati penjački pothvat u povijesti našega planinarstva. Posebna je zanimljivost i možda svjetski kuriozitet što je prvi hrvatski penjač bila žena – ilirkinja Dragojla Jarnević (4. 1. 1812. – 12. 3. 1875.). Iz njezina je »Dnevnika« vidljivo da je rado pohađala planine. Pritom je doživjela i opasnih pustolovina. Za nas je najzanimljivija njezina želja da se uspne kroza stijenu, k tome u doba kad u svojoj sredini za takav

pothvat nije mogla naći istomišljenika ni među muškarcima. Ipak je 1843. nagovorila jednoga svog znanca da je prati na usponu kroza stijenu Okića u Samoborskom gorju, s južne, strmije, strane.

I u današnjim okvirima to je velik pothvat. Treba imati u vidu da u to vrijeme nije bilo alpinističke opreme. Kroza stijenu Okića danas vodi strma Dragojlina staza, poznata planinarima i drugim posjetiteljima Okića.

Dragojla je na put prema Okiću krenula iz Karlovca 10. rujna 1843., znajući da je njen odredište udaljeno pet sati vožnje (u to vrijeme) i da je tamo »na vèrhu jedne nepristupne klisure stara razvalina«. Jamačno je Okić mnogo puta iz Karlovca i gledala. Na razvalinu je htjela »rado prispijeti, ako gdje družtvu shodno nadjem s kime bi se gori popeti mogla«.

Njezin je uspon u vezi sa starim vjerskim i narodnim običajem u okićkom kraju, proštenjem na Malu Gospu ili u nedjelju nakon blagdana, zvanom Kljuka ili Ključko proštenje, odnosno kako Dragojla kaže, Kljukovska nedjelja.

Dragojla je tada bila u 32. godini života. Njezino iskreno pripovijedanje svjedoči i o divnom okićko-plješivičko-samoborskem puku koji je uvijek znao ponuditi ljubav i gostoprимstvo svakome tko ga je poštovao, a što je ostalo i do naših vremena. U svojem »Dnevniku« zabilježila je iskustvo proštenja pod Okićem:

»...Sinoć se kasno u noći iz pod Okića vratih, gdje je obično svake godine na tako nazvanu kljukovsku nedjelju proštenje kod onudašnje Majke Bože, a dan za njome pako veliki sajam. Množina sveta biaše ondie sabrana, i ja se nemogoh zadosta, raznrostih kojekakovih na onom prostoru nagledati. 10. uveče dospieh kod moga odlaska u jednu kèrčmu na noćni stan, gdje veoma dobro probavih veći dio noći među prostim ladanjskim pukom, koji se biaše ondie sabrao i rasporedio po sienicima i sušama na sienu. Vesela, kao što biah razpoložena, mnogo sam se bavila sa snahama i seljacima, s njima igrala, skakala i pievala; od svih se pustila grliti, obujimati,

FRANC CERAR

cielivati i dati se od njih nazivati: 'O draga naša gospa, kak su oni šaljivi i dobri, kak se oni liepo s nami igraju, i kak nisu čisto ništa gizdavil'

Nikada ni jednog od njih nisam vidiela, i odmah sam u prvom času zarobila sèrca svih. Oni su znali da imaju megju sobom nešto od tako nazvanih razboritijih glavah, i njima se dalo na milo, da se varošani ne ustežu s njima u tako prosti krug stupiti. Sèrdačno, ali ipak ne udarajući prieko megja shodnosti, zabavljuju se mladići sa mnom, i morah k ustima prinesti mnogi peharčić, da bi s njima pila zdravici.«

Možemo prosuditi da je hodala šumskim kolnikom koji iz Popova Dola vijuga prema Okiću s južne strane. Sa svojim je pratiteljem najprije ugledala južno stijenje Okića, koje je na njemu najviše i, uza zapadni greben, između današnje planinarske kuće i gradine – najslikovitije. Po jednom rebru južne stijene uređen je 1980. klinčani put.

Staze do gradine nisu tražili jer ih nije ni bilo, a i ruševine su bile onakve kakvima ih je oblikovao Zub vremena nakon konačnog napuštanja tvrdoga grada prije 1619. Po svemu sudeći,

Dragojla je s podnožja južne okićke strmine, od kamenita korita potoka Okićnice, krenula s velikim zanosom i odlučnošću ravno uvis, vjerovatno između srednjega i istočnoga stjenovitog rebra na toj južnoj strani. Do zidina su se penjali u donjem dijelu kroz obrasli kamenjar, a u gornjem između stijena i preko kamenjara zasutoga kamenjem sa zida. Procjep između dviju stijena svladali su s pomoću oborenog debla.

Bio je to lijep planinarski doživljaj, zadovoljstvo iskušavanja nekih crta osobnosti u borbi s poteškoćama koje stvara priroda, a zatim nagrada – uspješan uspon i užitak u širokom razgledu. K tome i zadovoljstvo u drugarskom, u ono vrijeme nekonvencionalnom odnosu muškarca i žene.

Evo kako opisuje svoj pohod na Okić 11. rujna 1843.:

»Nu sada nadjosmo opet zaprieke! Strašno stèrmi i skliski put prieko onog kamenja i porušenih razvalinah bi s pogibeljom skopčan, i plazjenje po njemu vratolomno ali moja želja, na vèrh dospieti, čini me svu pogibao prezirati, i ja, cipele iz noguh uzamši, a odeću oko mene uzko gori zadevenu, pustih se kao mačka gori plaziti; sada dèržeći se

za onuda bujeće korenje, sada za svrših od dubovah i opet za klisure. Moj drug, videći mene ovak plaziti, udivljeno stane i reče: 'Gospodično! tako mi boga i moga poštenja! ja vam se moram diviti. Ja sam bio soldat i mnogi sam već vratolomni put činio, nu na ovakovom nebiah jošte nikada, i sada me ne bi nitko ovuda spravio da ni vas; ali, od vas se ipak osramotiti nedam, i ako vi stermoglavite, oču i ja radostno poginuti, osviedočujući se koliko sèrca i odlučenosti u vas imade! Ta med jezero se neće jedna dievojka niti žena naći koja bi ovuda ovako pogibeljno plazila, ma koliko se će i muževah naći koji nebi podnipošto ovuda svoje glave na igru metali.' Nu meni se ko šala vidjaše i srietno doplazimo i dovukosmo se na vèrh. Ali za muku plazjenja biah dostačno kroz izgled u okolini i daleko prieko zagonja do štajerskih briegovah, prieko Karlovca i Zagreba doli u Slavoniju, naplatjena.«

Dragojla (pravo ime Karolina, pohrváčeno: Dragojla) rođena je u trgovackoj obitelji u Karlovcu kao kći trgovca željeznom robom. Kao pripadnica višega društvenog sloja, školovala se na njemačkom jeziku. Sve do 1839. (do svoje 27. godine) pisala je samo na njemačkom. Pod utjecajem Ivana Trnskog i drugih Gajevih suradnika, potaknuta idejama iliraca, samostalno i s velikim naporom učila je i usavršavala hrvatski jezik i tako započela svoju bogatu literarnu djelatnost na hrvatskom jeziku potpisujući se kao »Ilirkinja iz Karlovca«.

Nakon povratka u Karlac 1840. priključila se Ilirskom pokretu. Pripadala je najuglednijim sudionicima Hrvatskoga narodnog preporoda pa je na glasovitom letku »Muževi ilirske dobe« otisnut i njezin lik. Na toj pozнатој litografiji koja prikazuje sve istaknute ilirce 19. stoljeća, mjesto su pronašle i dvije ugledne žene: grofica Sidonija Erdödy Rubido, u ono doba omiljena opera pjevačica, i Dragojla Jarnević, hrvatska književnica i učiteljica.

Bavila se i pedagoškim radom, pisala je članke o odgoju mladih, a u rukopisu je ostavila tekst »Moje učiteljevanje«. Družila se s istaknutim članovima učiteljskog pokreta, držala stručna predavanja iz pedagogije pa je i sama postala članicom Hrvatskoga pedagoško-književnoga zbora.

Dala je vrijedan doprinos razvoju hrvatske književnosti. Autorica je »Zbirke Domorodne povijesti« 1843. godine, romana »Dva pira« s

tematikom iz revolucionarne 1848. (izlazio je u nastavcima u »Domobranu« 1864.), dramā »Veronika Desinićeva«, »Marija kraljica ugarska« i »Duvna«. Ipak, najzanimljiviji je njezin osobni »Dnevnik«, pisan s prekidima od 1832. do 1874.

»Dnevnik« je, uz unutarnju dramu vlastitih osjećaja, zanimljivo kulturno, povijesno i političko svjedočanstvo vremena. Koje se god teme dotiče, vodi je moto »neokrnjene istine«. Stanko Dvoržak 1958. fragmentarno je objavio njezin dnevnik pod nazivom »Život jedne žene«. Poslije, 1975., tiskao je »Knjižicu o hrvatskoj književnici«. »Dnevnik« je u cijelosti objavljen tek 2000., a priredila ga je Irena Lukšić, suvremena hrvatska spisateljica.

Dragojlu možemo promatrati kao pionirku hrvatskog društva koja je među prvim ženama nadišla okvire kućnog praga i zakoračila na mušku društvenu pozornicu u vremenu kada je ženina djelatnost bila ograničena crkvom, djecom i kuhinjom. Svojim je društvenim, političkim i književnim radom uvelike pridonijela redefiniranju položaja žene u društvu. Dragojlu se često naziva hrvatskom Virginijom Woolf ili roditeljicom hrvatskog feminizma. Bila je svestrana osoba; uz bavljenje pisanjem, bila je učiteljica, samouka krojačica i planinarka. Po plemićkim je domovima u Grazu, Trstu i Veneciji radila i kao guvernanta i dadilja. Bila je strastvena ljubiteljica prirode; domovina joj je bila vječita ljubav pa se trudila da je upozna koliko god može. Posebno je bila naklonjena Samoborskom gorju. Bila je ujedno i jedna od začetnica planinarstva u Hrvatskoj.

Nije pretjerano reći da je bila žena ispred svoga vremena i stoga se teško uklapala u tada maleni Karlac, koji nije prihvaćao samostalne i samosvjesne žene. Zbog toga njezin život nije bio lak. Kroz osobni i književni razvoj napušta društveno prihvacute norme i izdvaja se iz okoline: jedina socijalna gesta kojom je to bilo moguće učiniti bila je gesta posvemašnje izolacije, u kojoj se prostorom slobode – gotovo kao jedina mogućnost – ispostavlja prostor pisanja. Dragojla je svjetovna žena, demokratična i smiona, vrlo samosvjesna i ponosna te samoj sebi ne dopušta ništa manje no što ona smatra da zasluzuje i treba kao žena svoga kova. Ona jest samu sebe »skovala«, unatoč neprekidnim borbama sa samom sobom i unutar sebe te sa svijetom izvana, svijetom koji je neumorno osuđivala.

Na Komni i Krnskom jezeru

Iskustvo slijepog planinara

Feručo Lazarić, Svetvinčenat

Dugo sam planirao provesti tri dana na području Triglava. Zamisao mi je bila da u rujnu prenoćim kraj slapa u vreći za spavanje i ujutro popijem prvu kavu uz žubor vode. Tako sam kupio malo plinsko kuhalo i zajedno sa suprugom krenuo u pustolovinu.

Sa svojim slovenskim prijateljima dogovorili smo se o vremenu i mjestu susreta. Putem zastajemo na odmorištu Lomu na autocesti Koper – Ljubljana kako bismo okusili bijelu kavu, macchiato i vrlo ukusnu (premda malo preskupu) štrudlu s borovnicom i sirom. Za dalnjih sat vožnje već smo u Triglavskom nacionalnom parku.

Srdačno se pozdravljam s prijateljima i odmah počinjemo iskrcavati stvari koje smo pripremili za boravak na otvorenome: mali šator, vreće za spavanje, plinsko kuhalo... No, oni nas

prekidaju govoreći da nam to neće biti potrebno. Čudim se i pitam na svojem slovenskom: »Zakaj?« »Videla bosta«. Kažu da ćemo prtljagu poslati teretnom žičarom kako bismo mogli komotnije planinariti. To mi je prvi put da šaljem prtljagu žičarom na planinu.

Krećemo tako rasterećeni uzbrdo prema Komni. Pred nama je oko 1500 metara uspona. Tu dionicu puta prelazimo lako – doista je lakše hodati bez tereta na leđima. Na Komni preuzimamo prtljagu i nastavljamo hodati te nakon pola sata čujem prijateljski komentar: »Smo prišli«. Zastajemo. Ne čujem nikakav slap, a znam da tako blizu Komne nema jezera. Doznajem da ćemo se smjestiti u bungalow ispred nas, a ja začuđeno pitam: »Zakaj? Kaj ne bomo pri jezeru?« »Spanje na prostem je prepovedano.«

Slegnem ramenima i pomislim, zabranjeno je, a baš sam maštao o tome. U bungalowu imamo krevet, kuhinju, sanitarni čvor, sav komoditet koji imamo i kod kuće. Jedino što mi se od svega toga sviđalo bio je velik drveni stol s klupama, ispred bungalowa.

Budući da smo prilično gladni, a i već su četiri sata poslijepodne, supruge su žurno počele pripremati jelo, to jest, stavile grijati grah. Mi smo za to vrijeme malo prošetali oko bungalowova. Večerali smo vani na onom lijepom stolu u veselom ugođaju i dogovorili se da ćemo sutra poći do Krnskih jezera. Morat ćemo krenuti rano, budući da su pred nama četiri sata hoda.

Noć je bila ugodna, kao i uvijek kad spavam u brdima. Jutro je prekrasno, za poželjeti. Nakon doručka polazimo prema Krnu. Na čelu ide naša prijateljica, pa moja supruga, zatim ja, a na začelju naš prijatelj. On tako želi paziti na mene. Međutim, nakon nekoliko njegovih vrisaka: »Ne, ne, pazi, lijevo, desno!« kad se ja približim rubu padine, mijenjam taktiku: ja ću ići zadnji. Ima tu i uskih dionica puta, desno stijena, a lijevo padina, no jednostavnije mi je ići za njime.

U jednom trenutku supruga usklikne: »Gle, sirištara!« To je vrsta encijana koja, za razliku od običnoga od desetak centimetara i plavoga cvijeta, naraste i više od pola metra, a ima žuti cvijet. Kako sam znatiželjan, volim, kad već ne mogu očima, »pogledati« stvari na svoj način, opipom i mirisom. Zato silazim niz padinu prateći upute svoje supruge. Nakon dvadesetak koraka prilično strmog silaženja stižem do cvijeta, lagano ga dodirujem. Seže mi preko koljena. Riječ je o biljci vrlo ljekovita korijena. Prijatelji me nagrađuju pljeskom i uskljcima: »Bravo!«

Malo poslije supruga mi uz još jači usklik pokazuje runolist. Taj rijedak i strogo zaštićen cvijet Slovenci nazivaju planika. Oni su ga samo gledali, dok su meni dopustili da ga blago dodirnem i pomirišem.

Nedugo zatim pokazuje nam se jezerce veličine poveće lokve. Oko njega leži mnogo ljudi izuzenih gojzera, neki goli do pasa. To se planinari sunčaju na visini od 1600 metara, uživajući u ugodnom kolovoškom suncu. Naravno da ćemo se i mi raskomotiti. Budući da volim doživjeti prostor na svoj način, umočim noge u jezerce, a

Putokazna ploča u blizini Krnskog jezera

u tome mi se pridružuje i prijatelj. Kakav užitak! No, ubrzo osjetim da me nešto gricka. Dohvaćam šakom malo vode i napipam u ruci mnogo sićušnih ribica.

Pridružujemo se suprugama i uživajući na suncu navalujemo na hranu koju smo ponijeli sa sobom. Za povratak odabiremo drugu stazu, koja vodi uglavnom ravnim terenom, bez većih uspona i spuštanja. Nakon kratke okrjepe u planinarskoj kući kod Krnskih jezera stižemo u bungalow pomalo umorni i prilično gladni. Supruge prigrijavaju ostatak graha. Uz vesele dosjetke i smijeh pridružuju nam se i susjadi iz obližnjeg bungalowa. Nedugo zatim započinje i pjesma. Pjevamo malo na slovenskom, malo na hrvatskom, a kad su čuli da znam svirati gitaru, u trenutku su je odnekuda donijeli. Sviram, a oni se nadmeću tko ima bolji glas. Kako smo malo ožednjeli, netko skokne u obližnju planinarsku kuću Pod Bogatinom pa je nadmetanje u pjesmi, jelu i piću potrajalo do dugo u noć.

Sutradan sviće oblačno jutro. Procjenujemo da bi mogla padati kiša pa je prevagnula odluka da se vratimo kući. Opraštamo se sa sinoćnjim društvom i spuštamo planinarskom stazom u svakidašnjicu, obogaćeni još jednim novim doživljajem.

Breithorn

Četritisućnjak na švicarsko-talijanskoj granici

Željko Vinković, Bjelovar

Cijelog su travnja, kao uostalom i u čitavoj prvoj četvrtini ove godine, vremenske prilike bile vrlo nestabilne. U siječnju smo odgodili turno-skijski uspon na Breithorn. Produceni prvosvibanjski vikend nova je prilika, ali ništa se ne zna do posljednjeg trenutka. Neizvjesnost se već otegnula do posljednjeg tjedna travnja – izmjenjuju se kiša i sunce, a u Alpama je još mnogo snijega. Sredina je tjedna, a još nema vesti od našeg vodiča Mladena.

Već vrtim u glavi kamo ču ako nam Alpe ne otvore vrata. Ne želim da propadnu tri dana! Misli su mi zbrkane – ništa me trenutačno ne privlači kao Alpe na turnim skijama. Breithorn je baš uspon po mjeri, tehnički nije zahtjevan za cepin i dereze, a savršen je za turnog skijaša. No, e-porukom s planom ture riješene su sve dvojbe. Idemo!

Breithorn je 3000 m visok ledeni zid na talijansko-švicarskoj granici, a spada u Valijske

ili, kako ih Talijani zovu, Peninske Alpe. Sastoje se od pet vrhova viših od četiri tisuće metara. Najviši, Breithorn (4164 m), cilj našeg uspona, u zapadnom je dijelu grebena. Grebenom se može nastaviti preko sedla do Srednjeg vrha (4159 m) te dalje preko zahtjevnih Breithornovih blizanaca (Zapadnoga, 4139 m, i Istočnog, 4106 m) do najistočnijega vrha Roccia Nera (4075 m). Vrhovima se može pristupiti sa švicarske i talijanske strane. Žičarom iz Zermatta može se lako stići do Malog Matterhorna odakle do vrha ima oko sat i pol hoda, no mi smo ovaj put odabrali pristup s talijanske strane, iz mjesta Breuil Cervinije.

U dva automobila naguralo se šestero koprivničkih planinara (Bojana, Jasmina, Mario, Mladen, Ranko i Roman) i troje bjelovarskih (Damir, Tomislav i Željko), željnih bijelih alpskih prostranstava i vrhova. Najbrže je putovanje autocomem kroz Sloveniju i sjevernu Italiju preko Venecije i

Ekipa za uspon na Breithorn

ŽELJKO VINKOVIC

Uspon s pogledom na Matterhorn

Milana. Za divno čudo, na milanskoj obilaznici nismo uletjeli u gužvu. S autoceste silazimo u Saint-Vincent Chatillonu i nastavljamo preko Valtournenchea, gdje smo smješteni, izravno u Breuil Cerviniju.

Stigli smo dovoljno rano da poslijepodne iskoristimo za obilazak svojevrsnoga »talijanskog Zermatta«. Breuil Cervinia je turističko naselje na visini od 2050 metara, središte elitnoga zimskog turizma – Zermatt na talijanski način. Nakon obilaska Cervinije spustili smo se u desetak kilometara udaljeno naselje Valtournenche na 1500 metara, u svoj prekrasan hotel Millefiori. Još je bilo vremena i za saunu i pripremu opreme za sutrašnji uspon. Sudionici se razlikuju po iskustvima u visokogorju, ali i po izboru načina penjanja na vrh – trojica idemo na turnim skijama, petero na krpljama, a jedan s derezama.

Kombinacijom žičara, uz tri presjedanja, dižemo se iz Cervinije na zaravan Testa Grigiju (3480 m), odakle započinjemo uspon prema vrhu.

Ispred planinarske kuće Guide del Cervino stavljamo na se svatko svoju opremu i nakon zajedničke fotografije krećemo uzbrdo. Prvi je dio puta skijalište preko kojeg dolazimo do zaravni Rose, a dalje idemo kroz snježno bespuće ususret Breithornu.

Prekrasan je sunčan dan pa nema žurbe, posebno za nas skijaše, koji ne moramo uloviti posljednju »žicu« jer se spuštamo skijama do Cervinije. Vidici se šire na sve strane, a poglede najviše privlači čuveni Matterhorn, koji se vidi tijekom cijelog uspona i silaska. Nalazimo se u snježnom carstvu. Sve je prepuno skijaša i planinara – ipak je produženi prvosvibanski vikend. Vidici su gotovo nestvarni. Razmišljam o tome koliko je prekrasno ovdje biti po suncu i lijepom vremenu. Međutim, zasigurno je jezivo u tom prostranstvu ostati u magli i po lošem vremenu.

Nemam poteškoća zbog visine, ali ipak moram predahnuti svakih dvadeset-trideset koraka. Kad zastanem, gledam uokolo i zahvaljujem Bogu na lijepom vremenu i krasnoj planini.

Većina planinara hoda na turnim skijama i uglavnom su brži od nas. Gledao sam u Austriji, prilikom uspona na Höher Sonnblick, domaće planinare koji žive sa skijama na nogama i na njima se brzo i elegantno kreću. Naša turna sezona od jedan do dva turna uspona godišnje nije dovoljna da budemo brzi kao oni kojima je to gotovo svakodnevница.

Južna je padina Breithorna umjereno strma, najviše 45 stupnjeva u vršnom dijelu prije širokoga hrpta kojim se izlazi na vrh. Šestero od devetero visokogoraca iz našeg društva osjetilo je slast i vidike sa samoga vrha. Naš vodič Mladen spomenuo je da je on prvi član HPD-a Bilo iz Koprivnice koji se turnim skijama popeo na četiritisućnjak. Tek tada postajem svjestan da sam u HPD-u Bilogora također prvi kojemu je to uspjelo. Međutim, još nije kraj ture – čeka nas dugo sruštanje s planine u njezino podnožje.

S vrha se, zahvaljujući lijepom vremenu, pruža nezaboravan vidik, uz Matterhorn, i na ostale alpske kraljeve, poput Mont Blanca, Monte Rose, Lyskamma, Castora i Polluxa. Na dlanu nam je i bijeli komad Italije, Švicarske i Francuske.

Slijedi sruštanje na 2050 metara, ispočetka neuređenom stazom niz padinu Breithorna, a

nakon toga skijaškim stazama, po gustoj magli koja se odjednom stvorila.

Samo nam je magla nedostajala! Kao da nismo dovoljno umorni. Na trenutke je toliko gusta da ne znam na koju je stranu nagnuta padina i kada trebam skretati. Mislio sam da će biti bolje skinem li naočale, ali ne pomaže – još je gore! Samo nam još treba da skrenemo sa staze broj 7 koja vodi u našu Cerviniju! Bilo je samo pitanje trenutka kad će se to dogoditi. U igru su se umiješali i ratraci koji već uređuju staze. Iz kabine nas upućuju da skrenemo ulijevo – valjda oni znaju... Stižemo do ploče s brojem staze i shvaćamo da više nismo na stazi broj 7. Mladen nas zaustavlja i vadi plan staza. Sve je u redu – tim se kratkim dijelom uskoro vraćamo na našu »sedmicu«. Odahnuli smo! Nemamo više snage ni volje da bismo se vraćali i tražili prolaz prema Cerviniji.

U donjem dijelu puta magla je rjeđa pa »već« vidimo desetak metara daleko, ali popustila je i čvrstoča snijega. Srećom – evo nas na cilju. Noge mi se pomalo tresu od napora, ali radostan sam što smo stigli »u komadu«. Sad već mogu razmisljati o tome kako smo u svojim društvima prvi planinari koji su se turnim skijama popeli na neki četiritisućnjak.

Zadovoljstvo na vrhu

IN MEMORIAM

Branimir Špoljarić

U ponedjeljak 22. svibnja 2017. u osamdesetprvoj godini života sklopio je oči Branimir Špoljarić, član PDS-a Velebit. U tom društvu gotovo svi imaju nadimke. Tko nema nadimak, neka se zamisli, a Branimir ih je imao dva: Žliga i Štef!

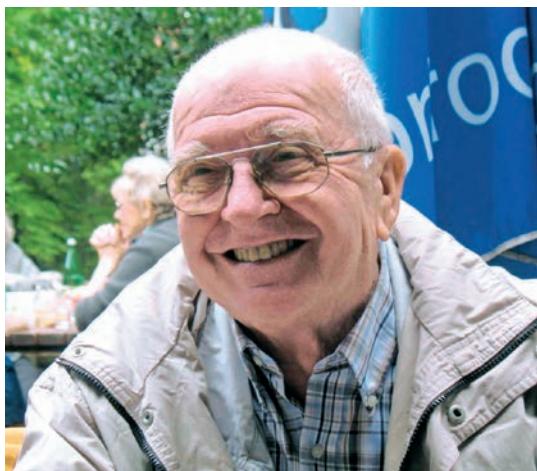
Žliga dragi, zaslužio si čitav pregršt nadimaka. Bio si najveći. Planinar, alpinist, GSS-ovac, novinar, publicist. Svojevremeno jedan od najboljih poznavatelja planine Velebita, simbola države koju si tada sanjao.

Često si bio i predsjednik Velebita. To je možda i manje važno jer u tom društvu titula predsjednika donosi velik posao, a malu čast. Važno je to što si u njemu stvarao. Godinama si animirao mlade, osnovao si i »kebere«, pandan pionirskim sekcijama u drugim društvima. Svakog si pridošlicu prigrlio i lansirao u družbu. Sjećam se svog prvog izleta. Izveo si me pred auditorij, ismijao me i dao mi nadimak Mali braun. Klasična inicijacija. No u Velebitu to tako ide – nove se ne gladi peruškom.

Žliga, toliko si se angažirao oko drugih da si često zaboravlja na sebe i prekomjerno se trošio. Bio si i ostao dobit duh Velebita, a za to je trebalo imati beskrajno mnogo šarma, energije i sposobnosti. Ti si ih imao.

Žliga, nek Ti bude laka hrvatska zemlja koju si toliko volio i onda kad to nije bilo lako!

Branimir Špoljarić (1937. – 2017.) rodio se u Zagrebu, maturirao na Klasičnoj gimnaziji i studirao povijest na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Pisao je i/ili surađivao u Studentskom listu, te časopisima Naše planine, Vikend, Sportske novosti, Vjesnik i VUS. Od 1963. priklonio se radionovinarstvu u kojem je ostao cijeli radni vijek. Bio je urednik emisija: »Naši krajevi u riječi i glazbi« (napravljeno ukinutoj 1972.), »U 8 na vikend«, »Naši korijeni«, »Ulice i trgovi«, »Pod starim i novim krovovima« i »Putujemo Hrvatskom«. U ljetnim mjesecima uređivao je emisiju za strane

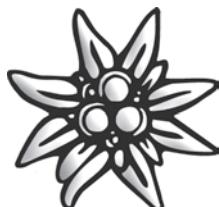
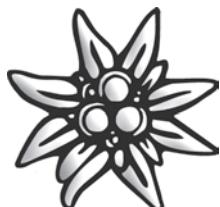

turiste na engleskom, njemačkom i talijanskom jeziku. Publicistički zanat ispekao je kao suradnik ovog časopisa, a članci su mu se odlikovali humorom, jednakom kao i komunikacija u privatnom životu. U »Antologiji Hrvatskog planinara 1898. – 2008.« zastupljen je članom »Moja prva akcija« iz 1964. godine.

Godine 1994. prešao je s drugog programa Hrvatskoga radija na Radiopostaju Sljeme i počeo objavljivati napise o Zagrebu – »Zagreb je najljepši«, svakodnevno – punih petnaest godina. Zbir tih napisa sabran je 2008. u obliku knjige »Stari Zagreb od vugla do vugla«. Knjiga spada u antologijski četverolist djela o starom Zagrebu, uz bok »Prošlost starog Zagreba« Rudolfa Horvata, »Stari Zagreb« Gjure Szabé i »Clochemerle u Zagrebu« Kreše Kovačića.

Za Domovinskog rata bio je ratni reporter s Pokuplja i iz Nuštra, a nakon Bljeska i Oluje suočivač Hrvatskog radija Okučani i Slunj. Nositelj je odličja »Bljesak« i »Oluja«, a 1999. dobio je nagradu HRT-a »Ivan Šibl« za životno djelo.

Branko Braum

Planinari upornošću prizvali lijepo vrijeme u okolini Pazina

Sedamdesetak je planinara svojom upornošću 7. svibnja u Pazinu prizvalo lijepo vrijeme. Toga je dana, naime, obilježen 21. Međunarodni dan pješačenja u Istarskoj županiji. Riječ je o manifestaciji koja se tradicionalno održava prve nedjelje u svibnju.

Okupljene je planinare ispred polazne točke – Drustvenog centra »Veli Jože« u Pazinu – pozdravila predsjednica PD-a Pazinka Patricija Jedrečić. Povorka je preko gradskog središta išla prema pazinskom Kaštelu, a na nekoliko je najzanimljivijih mjeseta Larisa Močibob iznijela pregršt zanimljivih činjenica o povijesti Pazina. Put je dalje vodio do mosta Vršića nad Pazinskom jamom i dalje do vidikovca pokraj zip-linea. Posebno je dojmljiv vidik na veličanstveno grotlo jame te na kotlinu koja se prostire sve do Učke i Čićarije.

Predvođeni planinarskim vodičima Daliborom Jakovčićem, Patricijom Jedrečić i Sonjom Levak planinari su nastavili put prema Pazinskom krovu, koji je zasjao u svoj svojinu nakon kiša koje su padale prethodnih dana. Bio je to većini izletnika prvi doticaj s tim prirodnim biserom, udaljenim samo desetak minuta od središta Pazina. Uz ostatke nekadašnjih milinova, put nas je vodio mimo skloništa za napuštene životinje i nekadašnjeg skladišta streljiva Loke do mosta Dušani. Blatnjava i vijugava staza uz Pazinčicu preko Bilfo parka vodi i do drugoga prirodnog bisera – popularnog izletišta pazinskih građana – Zarečkoga krova. Bilo je to ujedno i mjesto prve okrjepe.

Vidik na Pazinsku jamu ostavlja bez daha

Skupina planinara
na Pazinskom krovu

Nakon uživanja u promatranju toga sedam metara visokog slapa, nastavljamo hodati preko Jezera i prolazimo ispod željezničkog mosta. Zatim preko Istarskog ipsilona do sela Ivoli i dalje na stazu koja nas vodi na Lindar. Tamo nam Vinko Stihović, inače Lindarac i umirovljeni profesor povijesti i zemljopisra, drži zanimljivo predavanje o freski »Živi križ« koja se nalazi u crkvi svete Katarine. To je ujedno i prilika da planinari predahnu nakon uspona.

Silazimo mimo mjesnoga groblja u Pazin, preko takozvane tenkovske ceste, koja nudi zanimljiv vidik na cijelu pazinsku kotlinu. Kružni izlet stazom od petnaestak kilometara završavamo u bistrou »Pod lipom«, gdje okus izvrsnoga graha posluženog planinarima pojačava Domski bend. Ansambl predvođen Borisom Demarkom, ravnateljem Doma za odrasle osobe Motovun, dugogodišnjem je pratitelj planinarskih događanja, a svojim raznovrsnim i kvalitetnim repertoarom te pozitivnim vibracijama uvijek raspjeva okupljene planinare. Puni duha, veselja i bistrih misli planinari su uživali u cjelokupnom danu otkrivajući prirodne ljepote i bogatstva kulturne baštine središta Pazina i okolice.

Pokrovitelji Međunarodnog dana pješačenja bili su Zajednica sportskih udruga Grada Pazina, Turistička zajednica središnje Istre te Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb Istarske županije u okviru projekta »Kretanje je pola zdravlja«.

Anton Finderle

»Gortanovci« najuspješniji

U okviru Dana riječkih planinara 6. je svibnja na Platku održano treće Prvenstvo u planinarskoj orijentaciji za polaznike malih planinarskih škola. Okupilo se 30 natjecatelja, podijeljenih u 10 ekipa, u kategorijama

djevojčica i dječaka, iz osnovnih škola »Vladimir Gortan« i »Zamet« iz Rijeke i OŠ Bakar, inače članova planinarskih društava Tuhobić i Bakar. Organizator natjecanja bio je PD Tuhobić, a natjecanje je ostvarenio u suradnji s PD-om Bakar, PD-om Dedomir i Orientacijskim klubom Torpedo iz Rijeke.

Natjecanje je proteklo u zanimljivom nadmetanju, tijekom kojega su mladi planinari, učenici od 4. do 6. razreda, pokazali vještine kretanja po terenu, rukovanja kompasom i čitanja karata. Najuspješniji su i u konkurenciji dječaka i u konkurenciji djevojčica bili učenici OŠ »Vladimir Gortan«, članovi Sekcije mladih planinara PD-a Tuhobić.

Među djevojčicama prvo je mjesto osvojila ekipa Gortan 3 (PD Tuhobić) u sastavu Lucija Karlović, Ella Anna Bošnjak i Dora Mandekić, sve učenice 4. razreda. One su stazu od 4200 metara prešle za 53 minute. Drugo je mjesto zauzela ekipa Bakar 1 (PD Bakar), a treće Gortan 2 (Tuhobić). Kod dječaka, prvo je mjesto osvojila ekipa Gortan 6 (Tuhobić) u sastavu Andrej Detel, Fran Ostojić i Mateo Krnjac, učenici 6. razreda. Stazu su prošli za samo 28 minuta! Drugo je mjesto zauzela ekipa Gortan 7 (Tuhobić) koja je stigla na cilj samo minutu nakon pobednika, a treće ekipa Gortan 4 (Tuhobić).

Posebno priznanje za planinarsku etiku dobila je ekipa Gortan 1 u sastavu Lucija Štanci, Lu Anelić i Lara Midžić. Lara je odustala od natjecanja kako bi pružila pomoći laks̄e ozlijedenoj natjecateljici.

Nakraju su svi sudionici primili diplome za uspješno sudjelovanje, a tri prvoplascirane ekipе u svakoj kategoriji okićene su i medaljama. Najboljima je pripao i pokal. Organizaciju natjecanja pomogli su Riječki planinarski savez i Primorsko-goranska županija. Damir Konestra

Na kraju natjecanja, kod doma Sušak na Platku

Druženje na padinama Poljičke planine

Festival planinarstva u Omišu

Subotnjim izletom na Forticu i Kulu na Omiškoj Dinari te nedjeljnjim izletom na Komorjak na Poljičkoj planini završio je 7. svibnja 6. Festival planinarstva u Omišu. Trajao je od 2. do 7. svibnja, a organiziran je u skladu s novim promidžbenim konceptom PD-a Imber iz Omiša i planinarstva općenito. Moto Festivala ostao je isti: »Planinarenjem do zdravlja« – jer smo sigurni da će svaki onaj koji je ovih dana sudjelovao u našim izletima nastaviti posjećivati zanimljiva mjesta u okolini Omiša i u roku od nekoliko mjeseci do godine dana osjetiti poboljšanje svoga zdravstvenog stanja i psihofizičke kondicije.

Kao i svake godine, Festival su organizirali članovi PD-a Imber, uz pokroviteljstvo Grada i Turističke zajednice grada Omiša te uz pomoć Vodovoda Omiš, Centra za kulturu grada Omiša, Narodne knjižnice Omiš, Hrvatske gorske službe spašavanja, Mjesnog odbora Naklice, Osnovne škole »Josip Pupačić«, Globe grupe Osnovne škole »Josip Pupačić«, Udruge izviđača Omiš, Javno-komunalnog poduzeća Peovica iz Omiša, članova HPD-a Maretu iz Vele Luke (Korčula), članova PD-a Svilaja iz Sinja, gospode Merice iz Dijabetološkog društva Omiš i nekoliko desetaka stanovnika Omiša i okoline; sveukupno njih više od tri stotine.

Ako niste bili s nama, o tome koliko smo uspjeli pitajte one koji su bili. Ovih nekoliko slika neka budu uspomena na ovogodišnji festival i poziv za dogodine svim sudionicima, osobito onima koji nam se ove godine nisu mogli pridružiti.

Miomir Fistanić

Mala planinarska škola HPD-a Bilo u Koprivnici

U veljači i ožujku održana je u organizaciji HPD-a Bilo, Koprivnica Mala planinarska škola za učenike planinare, članove Sekcije mladih planinara iz OŠ »Đuro Ester«, prva takve vrste u Koprivnici. Predavanja su održavana u večernjim satima, a nakon cijekoplne edukacije učenici su imali pisani ispit.

Prvo je predavanje 7. veljače održao planinarski vodič Ivan Burić – o osnovama planinarenja i ponašanja u planinama. Učenike je upoznao s planinarskim markacijama, vrstama planinarskih objekata te ponašaju u planinarskim domovima i prirodi. Poučio je mlade planinare o prvim planinarskim društvima u svijetu i Hrvatskoj, prvim planinarskim pohodima, prvoj knjizi o planinama u svijetu, o Dragojli Jarnević te o osnivanju planinarske organizacije u Koprivnici 1928.

Drugo je predavanje 8. veljače održao dopredsjednik društva i planinarski vodič Renato Rac. On je učenike upoznao s osobnom planinarskom opremom te ih poučio o karakteristikama dobre osobne opreme. U drugom dijelu predavanja upoznao je učenike sa zajedničkom opremom planinarskog društva, koja se uvijek može posuditi i koristiti, a upozorio je i na brojne opasnosti koje prijete u planinama. Za svaku je navedenu opasnost Renato učenicima ponudio najbolje rješenje.

Treće predavanje održao je 21. veljače planinarski vodič Miroslav Kanisek. Slušajući predavanje o zaštićenoj prirodi u Hrvatskoj učenici su naučili o različitim

kategorijama zaštite prirode te usvojili imena strogih rezervata, nacionalnih parkova i parkova prirode. Također su upoznati s uzrocima ugroženosti živih bića te s brojnim biljkama i životinjama koje su u Hrvatskoj ugrožene ljudskim djelovanjem. U drugom su dijelu predavanja učenici naučili pratiti prirodne znakove lijepog i ružnog vremena radi organiziranja boravka u prirodi. Naučili su koje vrste kišnih oblaka postoje, koji vjetrovi donose kišu, a koji prolještanje vremena te saznali kako protumačiti ponašanje životinja i znakove na nebu.

Četvrtu je predavanje 22. veljače održao Zoran Pintarić, planinarski vodič i profesor geografije u Gimnaziji. On je učenike učio orijentaciji s pomoću karte i kompasa, ali i drugim prirodnim načinima orijentacije. Učenici su praktičnom vježbom učili usjevititi kartu i osnovne topografske znakove bitne za snalaženje u prirodi.

Peto predavanje održao je 7. ožujka Miroslav Kanisek. Tema je bila prva pomoć u planini. Učilo se prepoznavati ozljede i stanja koja predstavljaju prijetnju za život i razlikovati ih od onih manje opasnih. Učenici su praktičnim radom naučili stavljati flaster, a nekoliko ih je pokazalo zamatanje ozljeda zavojem. Svaki učenik mora u svojem rukusu imati pribor za osnovnu prvu pomoć pa su stoga dobili popis materijala koji moraju nabaviti.

Nakon odslušanih pet predavanja učenici su dobili uputu za ispit na kojem su trebali pokazati svoje znanje. Ispit se sastojao od 20 pitanja iz gradiva Male planinarske škole, a za prolazak je bilo potrebno 50 posto točnih odgovora. Svi su učenici zadovoljili taj uvjet, a učenici Dinko Majerus i Dorian Tarle riješili su ispit bez greške.

Dana 18. ožujka održan je jednodnevni planinarski izlet na Zeleni vrh kod Pakraca, kao završni dio praktičnog dijela škole, gdje se četrdesetak učenika odvažilo u ugodno subotnje jutro planinariti po Psunj. Školu je započelo i uspješno završilo 44 učenika.

Miroslav Kanisek

Iz Planinarskog saveza Županije splitsko-dalmatinske

Na Izbornoj su skupštini PS-a Županije splitsko-dalmatinske 31. ožujka podnesena izvješća o radu u proteklom razdoblju i izabrano je novo (staro) vodstvo.

Predsjednik je u sljedećem četverogodišnjem mandatu (2017. – 2021.) i dalje Filip Balić, član HPD-a Malačka, Kaštel Stari. Za dopredsjednika je izabran Zvonko Hajdučić, član PD-a Svilaja iz Sinja, a tajničku će dužnost obnašati Ante Romac, član PD-a Kočari iz Glavica kraj Sinja. Uz njih su u Izvršni odbor izabrani Goran Gabrić (HPD Mosor, Split), Željko Arnautović (HPD Hum, Vis), Žarko Jozipović (HPD Sveti Ilijan, Baška Voda), Ante Terzić (PD Jelinak, Trilj), Boris Buljan (PD Svilaja, Sinj) i Marijan Boban (PD Sveti Jure, Solin).

Glavni su ciljevi Saveza što bolja suradnja s drugim županijskim planinarskim savezima, Hrvatskim planinarskim savezom i turističkim zajednicama, što češće organiziranje stručnih tečajeva za vodiče i markaciste te planinarskih škola, kao i pomoć planinarskim društvima na području Županije.

Filip Balić

110 godina PD-a Snežnik iz Ilirske Bistrice i 15 godina PS-a Bazovica iz Rijeke

Planinarsko društvo Snežnik iz Ilirske Bistrice u Sloveniji, gradić nedaleko od hrvatsko-slovenske granice, na putu iz Rijeke prema Ljubljani, slavi ove godine 110 godina djelovanja. Osnovano je 1907. kao podružnica tadašnjega Slovenskoga planinskog društva (SPD) iz Ljubljane. Podružnica je bila aktivna sve do kraja Prvoga svjetskog rata, kad su prema Rapalskom ugovoru cjelokupna Primorska, Istra i Rijeka pripale Italiji. Od tada pa do kraja Drugoga svjetskog rata društvo je moralno djelovati u ilegalu jer su Talijani zabranili bilo kakav organizirani rad Slovenaca i Hrvata na preuzetom području. Naravno, nakon Drugoga svjetskog rata društvo obnavlja javno djelovanje, najprije pod imenom PD Ilirska Bistrica, a zatim se preimenuje u PD Snežnik. Uz HPD Platak iz Rijeke, ovo je društvo osnivač planinarskog Puta prijateljstva »Snežnik – Snježnik«, koji povezuje dva Sn(j)ežnika, ali i planinare dviju susjednih država.

Prije petnaest je godina u Slovenskom domu Kulturno prosvjetnog društva Bazovica u Rijeci osnovana planinarska skupina koja si je, uz odlazak u planine, kao jedan od ciljeva postavila i djelovanje na povezivanju hrvatskih, slovenskih i svih drugih planinara. Nekoliko godina nakon osnivanja skupina postaje

Predsjednik Planinske zveze Slovenije Bojan Rotovnik uručuje priznanja PZS-a hrvatskim planinarima

Članovi Planinarske sekcije Bazovica na Svišćakima

kolektivni član PD-a Snežnik te time i član Planinske zveze Slovenije (PZS), a s pristupanjem članova pojedinim planinarskim društvima u Rijeci i okolini, na neki način i članicom Hrvatskoga planinarskog saveza (HPS-a). Predstojeće izmjene statuta HPS-a omogućit će skupini da postane i kolektivnom članicom HPS-a bez promjene organizacijskog oblika u planinarsko društvo.

Početkom ove godine zajedno je s PD-om Snežnik odlučeno da se središnja proslava dviju obljetnica održi na Svišćakima, popularnom izletištu u srcu snežničkih šuma iznad Ilirske Bistrice, te da proslava bude radna. Zato su 14. svibnja organizirana dva planinarska pohoda, od kojih jedan slovenskim dijelom Puta prijateljstva »Snežnik – Snježnik«, uz dvije brdske biciklističke ture. Na pohodima i turama sudjelovalo je više od sto pedeset planinara iz Italije, Hrvatske i Slovenije, među njima i delegacije HPS-a i PZS-a na čelu s njihovim predsjednicima. Dvije su delegacije ovu priliku dan prije iskoristile i za redovni godišnji susret. Na kraju proslave na kraćoj su svečanosti najzaslužnijima dodjeljene nagrade PZS-a, a kulturni su program trima veselim pjesmama obogatili članovi PS-a Bazovica, koji su se za taj nastup pripremali još od početka godine.

PS Bazovica svoju obljetnicu slavi zapravo cijelu 2017. godinu. Tako su, uz druge akcije, u Slovenskom domu u Rijeci nekoliko tjedana prije središnje proslave

priredili turnir u bočanju, pikadu i potezanju konopa za društva s kojima su u proteklom razdoblju najviše surađivali te dokumentarnu izložbu o petnaest godina djelovanja, zapravo izložbu o petnaest godina suradnje i povezivanja s više od trideset planinarskih i drugih udruga iz Austrije, Italije, BIH, Slovenije i Hrvatske. Bogat materijal o vrlo plodnom radu! Za skupinu od samo pedesetak članova dovoljno, ali ne i previše, jer povezivanja, suradnje, druženja i prijateljstva nikada dosta.

Darko Mohar

Postav izložbe 15 godina PS-a Bazovica u Rijeci

Prvenstvo Hrvatske u sportskom penjanju – disciplina boulder

Tijekom vikenda 13. i 14. svibnja održano je u dvorani Fothia na Zagrebačkom velesajmu Prvenstvo Hrvatske u sportskom penjanju – disciplini boulder. U osam kategorija nastupile su 173 penjačice i penjača iz sedamnaest klubova.

S obzirom na porast popularnosti sportskog penjana, posebice kod najmladih, uvedena je nova kategorija natjecatelja »mladi cicibani«, u kojoj su se natjecale penjačice i penjači od sedam godina i mlađi. Vrlo je napeto bilo u finalu seniora, u kojem je nastupio i juniorski prvak svijeta Borna Čujić (SPK Fothia). Svi su finalisti željeli »skinuti skalp« Borni. Najviše su mu se približili Karlo Čubrić (SPK Durango), s T:7/10 i Z:7/10 te Krešo Morić (SPK Fothia), s T:7/13 i Z:7/13, ali bilo je to nedovoljno za Borninih T:8/13 i Z:8/12.

Natjecanje je prošlo u najboljem redu i u veselu ugođaju. Prvenstvo je organizirao SPK Durango, čiji su predstavnici uručili SPK-u Marulianus pehar ukupnog pobjednika. Pojedinačni rezultati mogu se naći na web stranici www.rafoasum.com.

Državni prvaci u disciplini boulder

Kategorija	Penjačice	Penjači
Mlađi cicibani	Marta Latinac	Bartul Đapić
Cicibani	Mara Matutinović	David Radovčić
Mlađi kadeti	Sara Lanča	Deni Ušić
Kadeti	Lara Kmoch	Niko Rimac
Stariji kadeti	Vana Piccini	Mikula Bašić
Juniori	Katja Javorić	Karlo Čubrić
Stariji juniori	Kasija Rnjak	Jakov Milanović
Seniori	Karla Vlatković	Borna Čujić

U finalu seniora i seniorki penjalo se na osam smjejava, što znači da su svaki penjač i penjačica mogli ispenjati najviše osam topova T:8 i osam zona Z:8. Top (T) označava krajnje hvatište u smjeru do kojeg se natjecatelji moraju popeti, dok zona (Z) označava bonus hvatište koje se nalazi negdje na polovici smjera, a koriste se kao dodatni bodovi radi lakšeg rangiranja penjača. Osim topova i zona broje se i pokušaji potrebnih penjačima da ih dosegnu. Bornin rezultat T:8/13 i Z:8/12 znači da je on u 13 pokušaja dosegao svih osam topova (završnih hvatišta), a u 12 pokušaja svih osam zona.

Zaviša Šimac

Otvoren klinčani planinarski put na Kalniku

HPD Bilo iz Koprivnice svečano je u nedjelju 11. lipnja otvorio klinčani put »Koprivnički smjer na Kalniku«. Svečanost je započela kod planinarskog doma Kalnik

Uspon Klinčanim putom na Sedmi zub na Kalniku

u 11 sati. Na Kalniku se toga dana okupio velik broj zainteresiranih planinara, a mnogi su od njih prošli cijelim klinčanim putom.

Klinčani put na kalničkom sedmom Zubu izrađen je po ugledu na ferate u drugim evropskim zemljama, sa svim potrebnim dozvolama i odobrenjima te uz suglasnost HPS-a. Komisija za planinarske puteve HPS-a pregledala je feratu te dala pozitivno mišljenje i odobrila njezino otvorenje. Put je vrlo zahtjevan, kategorije težine C/D (zahtjevno/teško). Svi koji žele proći klinčanim putom moraju imati kacigu i penjački pojaz, Y-set s kočnicom, rukavice za penjanje i planinarske cipele.

HPD Bilo poziva planinare na uživanje u lijepim krajolicima Kalničkoga gorja i vidicima s klinčanog puta. Dobro došli na Kalnik!

Mladen Pandurić

Završena 15. Kapelina planinarska škola

HPD Kapela i ovoga je proljeća, od 14. ožujka do 27. svibnja, organizirao i proveo opću planinarsku školu, petnaestu po redu. Na predavanjima, koja su se odvijala tijekom dva mjeseca, školarci su učili o povijesti hrvatskog planinarstva, orientaciji, pružanju prve pomoći, meteorologiji, geologiji i »čvorologiji«. Sve su naučeno imali prilike primijeniti na školskim izletima na Krupu, Poštak, Bijele stijene, Medvednicu i u Samoborsko gorje. Posljednji izlet – na Dinaru – bio je posebno svečan jer su školarcima na najvišem vrhu Hrvatske, Dinari (1831 m), uručene planinarske diplome.

Od 32 upisana školarca ispit je uspješno položilo njih 23. Posebno raduje njihovo oduševljenje

Polaznici Kapeline planinarske škole s diplomama na vrhu Dinare (1831 m)

romantikom koju pružaju planine i neobjasnjivom silom kojom planina povezuje ljude. Uvjerili su se da su na izletima hrana i piće ukusniji kada se dijele, naučili da su u planini svi na »ti«, da ne postoje titule i da nema stresa. Mnogi od njih aktivno će nastaviti svoju planinarsku karijeru u HPD-u Kapela, kao vodiči, dežurni domari ili markacisti. Voditelji škole Josip Zelić, Stjepan Dren Mlinarec i Vjekoslav Habulinec mogu biti zadovoljni i ponosni što su ovu skupinu mladih ljudi uveli u čaroban svijet planina.

Matej Perkov

Skupština Balkanske planinarske unije (BMU)

Prvoga vikenda u lipnju održana je u Kolašinu u Crnoj Gori 18. Skupština Balkanske planinarske unije. U radu skupštine sudjelovali su predstavnici nacionalnih planinarskih saveza svih članica BMU-a (Albanijske, Bosne i Hercegovine, Bugarske, Crne Gore, Grčke, Hrvatske, Makedonije, Slovenije, Srbije i Turske) te, kao gosti i promatrači, predstavnici planinarskih saveza Češke i Mađarske. Hrvatski su predstavnici bili dopredsjednica HPS-a Jadranka Čoklica, predsjednik Izvršnog odbora HPS-a Vladimir Novak i član IO HPS-a Ivan Hapač.

Na Skupštini su razmatrana pitanja iz redovne aktivnosti BMU-a između dvaju zasjedanja toga tijela, a

doneseni su i zaključci o budućoj suradnji. U puno članstvo BMU-a primljen je CHS (Český horolezecký svaz). Utvrđeno je da sve članice BMU-a podržavaju osnivanje EUMA-e (European Union of Mountaineering Associations) – Europske unije planinarskih saveza, uz prijedlog da za članstvo mogu aplicirati planinarski savezi država članica EU-a te kandidati za članstvo

Sastanak Balkanske planinarske unije

Sudionici sastanka BMU-a u Kolašinu

u EU-u. U buduće predsjedništvo EUMA-e predloženi su predstavnici Češke i Slovenije, a podržana je i kandidatura predstavnika Srbije za novog predsjednika ERA-e (Europske pješačke federacije). Podnijet je izvještaj o projektu Erasmus+ »Penjanje za sve«, prošlogodišnjem zajedničkom prvenstvu u lednom penjanju (PZS-HPS-PSS) i natjecanju u planinarskoj orijentaciji

koje je organizirala Planinska zveza Slovenije. HPS će ove jeseni za članice BMU-a organizirati seminar za vodiče instruktore u Paklenici. Prihvaćeni su prijedlozi za održavanje budućih Skupština BMU-a (Turska 2018. i Albanija 2019.). Raspravljalo se o projektu »10 vrhova Balkana«, s odlukom o otkupu određenog broja dnevnika za svaki nacionalni savez, aktiviranju članstva za dostavu priloga za BMU Magazine i objavu linka za taj časopis na svim mrežnim stranicama članica BMU-a, nastavku rada na »Rječniku planinarskih izraza« na svim jezicima članica BMU-a. Za jesen 2018. predviđa se u okviru Festivala mladih planinara, a u organizaciji makedonskog saveza, uspon na Golemi Korab za mlade planinare u dobi od 15 do 21 godine.

Predstavnici Planinarskog saveza Crne Gore, u okviru svoje aktivnosti na zaštiti planinskih tekućica, predstavili su tekst Apela za zaštitu planinskih vodenih tokova, koji će također biti objavljen u BMU Magazinu.

Svi predstavnici članica BMU-a bili su nazočni i većini događanja »Planinskog festivala« koji se istovremeno održavao u Kolašinu te na svečanoj akademiji u povodu obilježavanja 66 godina djelovanja Planinarskog saveza Crne Gore. Na akademiji je, uz priznanja zaslužnim crnogorskim planinarama, posebno priznanje dodijeljeno prof. dr. Željku Poljaku, za dugogodišnje zaloganje za afirmaciju i publiciranje crnogorskih planina i suradnju između planinarskih saveza Hrvatske i Crne Gore.

Jadranka Čoklić

Predsjednik IO HPS-a Vladimir Novak, član IO HPS-a Ivan Hapač i dopredsjednica HPS-a Jadranka Čoklić na godišnjem sastanku BMU-a u Kolašinu

KALENDAR AKCIJA

14. - 16. 7. Memorijalni skup Ivica Plazonić BiH, Blidinje jezero, Masna Luka HPD Malačka - Donja Kaštela, Kaštel Stari	27. 8. Ljetni pohod Sesvete - Lipa Medvednica: Sesvete - Lipa HPD Lipa, Sesvete
16. 7. Pohod i hodočaše Majci Božjoj Sljemenskoj Kraljici Hrvata - proštenje Medvednica PD Novi Zagreb, Zagreb	2. 9. 8. Merzov sprint - humanitarna orientacijska trka Gornja Bistra OK Ivan Merz, Zagreb
20. 7. Pohod Zagvozd - Sveti Ilijा Biokovo, Zagvozd - Sveti Ilijा HPD Sveti Jure, Zagvozd	2. 9. Tradicionalni noćni uspon na Kozjak povodom Dana grada Solina i blagdana Male Gospe Kozjak, Ropotina - sv. Jure - Blaca PD Sveti Jure, Solin
28. - 30. 7. Logorovanje na Mrkvištu Velebit, Mrkište PD Zavižan, Senj	2. 9. Pohod Kastav - izvor Rječine Kastav - Zelena dolina - Kukuljani - izvor Rječine HPD HP i HT Učka, Rijeka
30. 7. 34. akcija »Kretanje - zdravlje« Ivančica HPD Ivančica, Ivanec	4. 9. Maša (misa) na Obruču Obruč PD Obruč, Jelenje
30. 7. Pohod Zagvozd - Sveti Jure Biokovo, Zagvozd - Sveti Jure HPD Sveti Jure, Zagvozd	4. 9. Hahlić za uru Grobničke Alpe: Podkilavac - pl. dom Hahlić PD Obruč, Jelenje
5. 8. 8. šetnica Po dragomu kraju Konjščina HPD Gradina, Konjščina	3. 9. Uspon na Lisku Fruška gora HPD Cibalia, Vinkovci
6. 8. POJ - Pješačenje oko Lokvarskog jezera Lokve - Mrzla Vodica - Lokve PD Špičunak, Lokve	3. 9. 2. pohod po Kajbumčakovom putu Krapina - pl. kuća Na Strahinjčići PD Strahinjčića, Krapina
8. 8. 3. »Crikvenica pod misečinu« Crikvenica - Ljubavna cestica - Kavranova stijena - gradina Badanj - Crikvenica PD Strilež, Crikvenica	3. 9. S Končarom u prirodi Samoborsko gorje, pl. dom Ivica Sudnik na Velikom dolu PD Končar, Zagreb
12. 8. 9. Rokovski zalazak sunca, Obruč Klana - Obruč - Klana PD Pliš, Klana	3. 9. 39. tradicionalni pohod na Kamene svate Medvednica, Podsused - Kameni svati PD Susedgrad, Zagreb
13. 8. XX. planinarski pohod kanjonom rijeke Kupe Brod Moravice PD Vršak, Brod Moravice	9. 9. Pohod »Jesen u Šumi Stiborovoju« Rijeka, predjel Bivio PD Kamenjak, Rijeka
15. 8. Tradicionalni pohod povodom dana PD Skitaci Labin, Sv. Marina, Skitača PD Skitaci, Labin	9. 9. Preko Zelova na Svilaju - tradicionalni uspon na Svilaju Svilaja PD Svilaja, Sinj
15. 8. 3. mrkopaljsko planinarsko hodočaše Mrkopalj - Begovo Razdolje HPD Bijele stijene, Mrkopalj	9. 9. Pohod Dubovačkim planinarskim putom Karlovačko Pokuplje: Ozalj - Vodenica - Hrašće - Grduň - Završje - Kalvarija - stari grad Dubovac PD Dubovac, Karlovac
16. 8. Pohod Zagvozd - Sveti Roko Biokovo, Zagvozd - Sveti Roko HPD Sveti Jure, Zagvozd	10. 9. 67. Dan slavonskih planinara i obilježavanje 60 godina Slavonског planinarskog puta Psunj, Strmac HPD Strmac, Nova Gradiška i Udruga Slavonski planinari, Osijek
20. 8. 10. Planinarski Špancir-pohod Drava - Varaždin Varaždin, Dravski park HPD MIV, Varaždin	10. 9. Dan PD-a Mrsinj, Korenica Korenica PD Mrsinj, Korenica
20. 8. Skradskim stazama do sv. Bernarda Gorski kotar, Skrad - Zeleni vir - Skrad PD Skradski vrh, Skrad	10. 9. Pohod Planinarskim putom Velebno Velebit HPD Zagreb-Matica, Zagreb
26. 8. Renesansni pohod po Bilogori Bilogora - vrh Bilogore HPD Bilo, Koprivnica	
27. 8. Planinarski pohod vrbovečkim bregima i goricama u sklopu manifestacije »Kaj su jeli naši starci« Okolica Vrbovca: kružna staza vinogradni Vinišće - Lovrečka Varoš - Marenić - potok Zlenin - Cerje - Vrbovec PD Vrbovec, Vrbovec	

IGLU ŠPORT

NAJVEĆA PONUDA PLANINARSKE OPREME

www.iglusport.hr